Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • Ера, 12 июнь, 1980 шу. • № 70 (6200). • Мах 2 кепиг.

Доакъар шортта хилийта!

Сийле хийла хъалхалаттарий!

Доакъар Iалашдаре, цун дикел лечъяре месячнико хьалхарча кIира районаша, колхозаша, совхозаша лелаьча социалистически язъа итогаш яьй.

Котбаьнараш а лаьрIIа республикански газеташ тIарча сийлон Улга тIе яьхай:

Районаш:

Шелковской

(КПСС райкома хьалхара секретарь В. Г. Табацкова, райисполкома председатель В. Д. Аралин, юрта боахама болхлой профсоюза райкома председатель Л. З. Андрианов, ВЛКСМ секретарь В. И. Гавриш). Цхьан кIира райомо кийчъьяй 3908 тонн йол, 4343 тонн сенаж, 483 тонн баьца хьоар.

Социалистически язъе ХЬАЛХАРА МОТТИГ яьккхай районо.

Наурски

(КПСС райкома хьалхара секретарь А. М. Керагиева, райисполкома председатель А. М. Эштнев, юрта боахама болхлой профсоюза райкома председатель М. Т. Орлов, ВЛКСМ райкома секретарь В. Ф. Петрова). Цьхан кIира районо кийчъьяй 5109 тонн йол, 1155 тонн сенаж, 114 тонн баьца хьоар.

Социалистически язъе ШОЛЛАГIА МОТТИГ яьккхай районо.

Грозненски

(КПСС райкома хьалхара секретарь А. И. Воронин, райисполкома председатель Т. Д. Албаков, юрта боахама болхлой профсоюза райкома председатель Федоров, ВЛКСМ райкома секретарь Р. А. Базгиев). ев). Цьхан кIира районо кийчъьяй 3244 тонн йол, 496 тонн сенаж, 303 тонн баьца хьоар.

Социалистически язъе КХОАЛАГIА МОТТИГ яьккхай районо.

Доакъар Iалашдеча Гудермесски Урус-Мартановски районаша дика болх беш тилер белгалдаьккхед.

Боахамаш:

Шалински района «Шалинский» совхоз;

Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз;

Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз;

Наурски района «Россия» яха колхоз;

Грозненски района «Грозненский шурин» совхоз;

Гудермесски района «Терек» яха совхоз;

Урус Мартановски района «Гехинский» совхоз;

Назрановски района «Назрановский» совхоз;

Малгобекски района ГI. Ахриева цIерагIа йола совхоз;

Надтеречни района «Минеральный» яха совхоз.

МИШТА ЛЕЛ МЕСЯЧНИК?

Месячника заданегIа дIа дахача цхьан кIирагIа йоагIачул дукха дуккагIа йол кийчъьяй Грозненски, Гудермесски, Малгобекски, Надтеречни, Наурски, Урус-Мартановски, Шалински, Шелковской районашка.

Сенаж чуйоллара задани дукха тIехкхоачашъю Ачхой-Мартановски, Назрановски, Наурски, Сунженски, Шелковской районаша. ХIаьта Надтеречни район хIанале кхоачашъян яьнай из чуйоллара бетта задани.

Цунца цхьана ала догIа лерттIа вIаштIехьа а даьха ханнахьа балхаш дIа на ладарах йа кийчъяреи сенаж чуйоллареи гIулакхаш цхьайолча районашка эсала хилар. Из бахьан доладаш кIезига я Ачхой-Мартановски, Назрановски, Ножай-Юртовски, Сунженски районашка кийчъяь йол. ХIаьта Советски района цхьа тонн хиллал а кийчъьяц из.

Геттара эсала лел сенаж чуйоллара балхаш Малгобекски Грозненски районашка. Цхьа тонн хиллал цох хIама чуьллаяц Шалински районе.

Цхьанна а районо кхоачашъьяц баьца хьоар даккхара задани. Цуи керттера бахьан — из довнххаш йолча агрегаташка шиъ-кхаъ сменагIа болх ца бейтар царна мел эша баьцаш ца лоттияр.

МЕСЯЧНИКА ЮКЪЕРА КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДIАДАХАРА КЪАЬСТТА НОАКХО ЕШ ХИЛА БЕЗА РАЙОНИЯ А БОАХАМИЯ А КУЛГАЛХОЙ

Районаш	Бетта сенаж задание кийчъян езар (тонн): йол	сенаж	баьца хьоар	9 июнь хьалтIакхоачаш кийчдина (тонн): йол	сенаж	баьца хьоар
Ачхой-Мартановски	1000	2000	400	26	580	66
Ведснски	500	—	100	120	—	—
Грозненски	6000	13000	2800	3244	496	303
Гудермесски	5000	1300	600	1060	589	64
Малгобекски	1500	3000	500	765	41	27
Надтеречни	5000	2500	1000	1440	2862	43
Назрановски	1500	4000	300	65	1540	65
Наурски	14000	3500	2100	5109	1133	114
Ножай-Юртовски	1000	—	200	100	—	61
Советски	500	—	200	—	—	—
Сунженски	5000	8000	1300	637	2878	204
Урус-Мартановски	1300	3000	700	565	780	130
Шалински	2500	3500	500	1380	—	—
Шелковской	15000	10000	4300	3906	4343	483
Республике	60000	52000	15000	18428	15374	1554

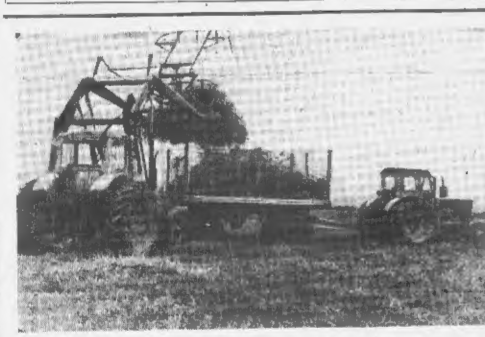

ШИН СМЕНАГIА

РЕПОРТАЖ

— Ихета йиш йолаш дац укх хаоттамах. Дерригача дийнахьа ла йиш йолаш яIайха яр, хIаьта хIаьт цIаьхха шелъелар.

— Воха ма воха, аргIа дотташ йол хьалккудас отт-таворгва оаха хьо, шеллургвоацаш.

Иштта шоайла къамел а деш машина тIара Iобуввеш бар йол уллача ихай тIа болх бе баьхка Сунженски районе Ленина цIерагIа колхоза кулгалхой, специалисташ. Къулба – малхбузехьа оагIорахьа гулъеннача Iаьржача бесса лестача морхашта бIарахьежаш бар цхьабараш.

Доакъар Iалашдара бахан боахамо шерра доаржадаь ду шоллагIа кIира да. Цунца цхьана баьцадаараштта оасар деш а ба колхозхой. Из а ба тесса бита йиш йоаца лоархIаме болх. Уж шаккхе гIулакх цхьана чакхдоакхаш хиларах тоъац нах. Из бахьан долаш хIара дийнахьа болх чакхбаьнча доакъар Iалашдерашта новкъостал де ух колхоза кулгалхой а специалисташ а.

— Тахан хIаране кхаьнна мегта болх бе беаргба вай, — йоах колхоза парторгага Ирбаев Юсапага керттерча агрономо Дадаев Адама. — ХIана аьлча, шастта догIа делха мег. Iасарех улла йол гулъе кхоадергдац вай, цхьабакъда гулъьчох, фуннагIа даь а, аргIа де дезэ, йовргйоацаш.

Беррига низ оарцагIбаьккха болх бе эттар нах. Хи дIа ме йода чIоагIлуш латтача михо кхыметтел шодаш тIара дIанхухьар йол. Болх хьабе йиш йоацаш Iаьржьелар. ЛаьрхIар кхоачандг карагI па даларах, хаоттама оргIаабаха, кIаьдбенна дIабахар кхай тIара нах. Цхьабакъда, кхаш леладечун атта боацича балхаш къахийттача ганна дийлханзар цу бийсаш догIа.

ХIаьта шоллагIча дийнахьа сатоссаш кхай тIа арабаьлар хьалхарча сменагIа болх беш бола доакъар Iалашдераш.

Бельдуров Хусн насарех улла йол гул а еш холаш де эттар. Уж сихь тIадует лафеташ тIа стогометателя тIа къахьегача кхонача механизатора Умархаджиев Руслана. Аьла аргIа деча йиза лафеташ дIакхуьл Джаубатыров Суньиев Ганишев Лечеси.

— Хьалха волокушашца тенхаш хьатIакхухьар оаха йол аргIаш деча. ХIаьта цу гIулакхо ас а дора. Волокушаша телхайора буц. Из бахьан долаш люцерна кхоалагIа хьокхаш геттара кIезига доакъар доалар. Цудухьа хIанз лафеташца хьатIакхухь оаха йол. Аьттув болаш хаоттам хуле люцерна диаллагIа хьакха йиш йолаш ниедала мег гIулакх, — йоах Дадаев Адама.

Дукха ба хIана йол Iалашъераша юкъе доакъар кийчдеш дикка опыт Iоаль нах. Масала, аргIаш дутташ бола Джамалаев Тоти Коврасев Джалили. Итт шу да уж къахьегаш боль. Цар шинне хьадаьча аргIашка латтача доакъара моттагIа йоачаш ихераме хилац. Цу дийнахьа хIаране тхьаь итт-итт тонн йол Iойиллар цар аргIашка, норма итт йолаш.

Болх чакхбалалехьа 90 тонн хургдолаш цхьа аьлл аргIа дIаотта а дь. Дукхача шерашка хулача культурии дьгIенашка насарех улла йол хьа а эцаш цунах Уматова Пазуз кулгалдеча шоллагIча звеное даьча холех керда аргIа де яхар цхьоалагIа звено.

Ахкан замалахьа шоай каникулаш йолаш тайп-тайпара юрта боахама балхаш чакхдаха колхоза новкъостал де лаьрхIача дешархой латт Пазуй звено. IIъона балле а дика лоархIабу уж хьалхашка латтача декхарех. Цу дийнахьа 75 гектара тIара йол дIаоттайир цар хулаш а даь.

Укх шера дика кийчо йир колхозхоша доакъар Iалашдара месячник чакхдаккхара. Хьалхе а тоайир техника, оттайир план. Наьха болхацара моральни материальни безам совбаккхара мероприятеш шийчйир. Цу гIулакхана вIаштIехьдоаттийт хIана оасаре болх бе. ХIаьта доакъар керттерча даькъе цу гIулакха лаьрхIа вIашагIъеллача Бахарчиев Апте кулгалдечу бригадо Iалашду. Доакъар кийчдарал говгIа, цу гIулакха дIайииача культурашка хьожаш, эша Iумал деш а я из коллектив.

Месячник долча юкъа 170 тонн кийчъьяй бригадо. ХIаьта укх бетта ерргва цар Iалашъе езар — 240 тонн. Из доакъар 15 коаь тIа кхоачаш кийчде лош дешал Бахарчиев Апте кий новкъосташца.

Цхьа хIанча да бригадон къуллаш. Хьалханна оттадаьча декхарах укх шера 690 тонн сенаж кийчъе езаш я из. Цунах хIанз а цхьа килограмм кIоагашка еллаяц доакъара дIайиина культураш кIезига хилар бахьан долаш. Эри буц гIамолла даьгIеташ вIалла я а яц боахаме. Из бахьан долаш баьццарча конвейера лаьрхIа хьайбашта хIанз лоаттаду доакъар а, йол а, сенаж а духхьал люцерна дIайиииача кхашкара Iалашъе езаш кийсденнад гIулакх. Цунца цхьана, халь дале а, деихараш кхоачашде новкъостал дергдолча ерригача торонекма хулла дукхагIа пайда эца гIерташ къахьег бригадо. Масала, люцерна цхьа хьекха мукъадаьинача кхай тIа минеральни удобренеш а тайса хIанз хий тохаш латт. ДогIан хьисапе хий детта мах агрегат хул хIара дийнахьа из болх беш.

И. ЭЛЬГУКАЕВ.

СУРТАШ ТIА: 1. Кхай тIа холашка латта йол аргIа деча дIалхьара лафета тIа йотташ я Сунженски района Ленина цIерагIча колхозе! 2. Цу боахама дикагIбола къахьегамхой (аьрдехьара аьттехьа) Ж. Коврасеви Т. Джамалаеви аьла аргIа деш ба.

Э. ТОЛМАЧЕВА суртаг.

КПСС ОБКОМЕ

Укх тIехьарча хана партийни советски органашка дукха къахаташ яхар Нохч-ГIалгIай АССР бахача наха бытовой гIулакхаш деча министерства балха тIарча цIенхаштарча кхоачамбоацарех а цуй министра и. Т. А. Ошаева леладьча ниIса доацача гIулакхех а дувцаш. Республика партийни, административни, финансови органаша техкача гулдаьннад письмошкен заявленешкен йийца дукха факташ баккъ хилар, хIаьта царга хьежар парте обкома бюро.

КПСС обкома бюрос белгалдаьккхар, бахача наха бытовой гIулакхаш дара министра Ошаева шийна карарча организацешта корта а болаш кулгалде дезача, цар балха лоаттабу тIакъожам чIоагIбе безача, тIадиллача гIулакхашта хьалхара кадрай бехктокхам лакхбе безача метта из администрированс финансови дисциплина телхара, чIIа фусамаш дIа-яха сиъара порядок телхаара, боаца сий даккха гIертара, кулгалдеча нахага шоана товр дайтара наькъ тIа ваьна хилар.

Нов Ошаева еннача увалегIа, керттерча хьоккамии план кхоачашъяр дукха предприятей цхьайолча кулгалхошта бокъо еннар пайда дукхагIа хьатIабоагIа валаш хьалхарча аргIанна кхоачашъе яьнна. Цхьа совгIа, чIоагIа дефицитни дола товараш дIаухийташ наха гIулакх дара меттел тайп-тайпара законагIа йоаца операцеш чакхйоахар. Масала, «Чечингушкотлобыт» объединене и. Ошаева распоряженегIа вIашагIъеллаяр дукхача мукха бола бекх а кхыдола дефицитни товараш а лоаттаду склад, уж товараш цул тIехьагIа цунна хеттача тайпара дIадохкар дукхагIча хана кIаьлга боацаш йыча наха бытовой гIулакхаш заьл яхаш дIа а ладеш.

Министерства цхьайолча предприятешка лохьенна къаьлгамен финансовии дисциплина, лохбаьбар ведомствона чура тIахьожама доархIам, цо йиш хулийтар тайпа тайпара харцахьа гIулакхаш леладайта. 1979 шера гуча даьннад 170-ла ердостачи аьлтеп материальни рузкъаш лечкъадаьлгеш. Бахача наха бытовой гIулакхаш дара даьча балхаш тIа пришкаш ярел законагIа йоаца премеш телареи факташ.

Цар а кхыча а нарушенеша аллха материальни зе даь ца Iеш доакха моральни зе а дора, уж вона оагIорахьара Iатехьар кадрашта кхетам балара цудухьа хила а боагIаш царна раьла бацар къахьегамхой.

Бахача наха бытовой гIулакхаш деча министра Ошаевица цхьа санна дукхахьа а дейнад цуи балха тIарча кхоачамбоацарех. ГIулакх цу тайпара леладе йиш ца хиларах, бакъда цох йоагIаш йола выводаш йизар цо, кулгалдара харцахьара методаш хуцанзар. Со аьллачара хеташ вар. ше кулгалдеча нахаш соита курра а гIожа а вар. министерства балха тIарча кхоачамбоацарий критика йича из йоаттIача тайпара кхетаеш вацар.

КПСС обкома бюрос парчахьалхен план кхоачашъяра пришкаш ярах, дефицитни материалех пайда эцара оттаьь порядок гIожача тайпара телхаярах, хIаьта цу даькъе харцахьа гIулакхаш леладаярах бахача наха бытовой гIулакхаш деча министра КПСС члена и. Т. А. Ошаевна учетни карточка тIа дIа а ладеш выговор яьй, хIаьта дIахо йолча хана министра гIулакха тIа из вутилта ниIса а лаьрхIадац.

КПСС обкома бюрос дIа хайтад и. Ошаева леладаь харцахьа гIулакхаш дувцача халобашкен заявленешкен республика Министрий Совета президиума заседане хьожача хана ЧИАССР Министрий Совето принципиальность ца гойтарга, хIаьта белгалдаьхар гуйдаьха кхоачамбоацараш дIада к а р а ЧИАССР бахача наха бытовой гIулакхаш дара министерства, цунна чуйоагIача организацеий предприятеий болх тоабара де деларащ.

КОСМИЧЕСКИ ЭКИПАЖО БАШХА-ДИКА БАЬ НИКЪ

Кремле СССР-ен ВНР-ен космонавташта дIаденнад советски совгIаташ

«Интеркосмос» яхача программагIа социалистически мехкаша вIаши цхьана гIулакхаш леладара сийдола традицеш яхьа ма йоагIа дIахойахьар СССР летчика-космонавта В. Н. Кубасовен Венгерски Халкъа Республика космонавта-тохкамхочо Берталан Фаркашен. Цар толаме баь космически никъ — Iилма-технически прогресса духьа, вай планета дерригача халкъий хьашташ духьа космос йовзареи караерзаяреи керда хан-юкъ.

10 июне КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa Л. И. Брежнева Кремле В. Н. Кубасовен Б. Фаркашаи дIаделар Советски Союза совгIаташ.

СовгIаташ дIалуш къамаьл дир новкъоста Л. И. Брежнева.

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Хьамсара новкъостий, доттагIий!

Вай вIашагIкхийттад дега тоам беш белггала долеи гIулакх бахьан долаш. Космически никъ а баь юхабаьхкаб дукха хIамаш бIаргедийна космонавт Кубасов Валерийи, цунца аьлча, космоса крещенегIа чакхваьлча Халкъа Венгре майра воI Берталан Фаркаши. Мукъаба сона космонавташна дег тIара моаршал хаттеи башха-дика толам баккхарца дарна ловца баккхеи.

Космос караерзаяра история вайна бIарга а гуш дIадодаш да. ТIа-тIа кIоаргагIеи чIоагIагIеи нараерзаю саго планета доазонал арахь вахара а болх бара а чоалхане говзал. ХIаьта вай де а доагIаш докхал ду социалистически пачхьалкхеий гражданашта цу машаречча балха тIа адамлена хьалхашка доккхий хIамаш карагIдулларах.

Къоначa Венгерски Советски Республикана хала чинача 1919 шера Чепельски радиостанце хьайицар революционни солидарноста дешаш — Владимир Ильич Ленина радиограмма.

1980 шера цу радиостанце макет шийца орбита тIа йихьар дунеи халкъашта юкъерча советско-венгерски экипажо.

Цунах йоалл шийи символика. Революционни халкъашта юкъе таргалол тесса идеаш дIаяхача заманца йисац. Уж яха а ях дегIа а ух вай деной гIулакхашца.

Советски венгерски космонавташа баь никъ — эпизод а йоацаш Советски Союзи Венгерски Халкъа Республикеи вIаши хоттаеш долча доттагIаеи вIаши цхьана леладеча гIулакхийи кIоаргачен дукккхача оагIонашкарчен оттошенеи органически дакъалг да. ХIаьта дика да вIаши цхьана гIулакхаш леладара кердача форме — космически вошало вай халкъаш дIахо гаргадоалдара гIо дар.

Дунеи халкъашта юкъерча экипажо баь аргIанара никъ «Интеркосмос» яха программа чакхъяхара йола ихы цхьоьнхя а хан-юкъ я. Цу йоаккхаза программана юкъе дакъа лоацача хIаране, шийи Iилман, технически, промышленни потенциалах, шоай Iилмахойи тохкамхойи говзалах пайда а эцаш, цунна юкъеккхухь дакъа ма доагIара долле данъа. ХIаьта цу балхах хьахиннарап социалистически содружествага санна еррига адамлецта а дIакхоач.

Сона хетачох шоай дерригача дегаца хIанз вайца ба космоса турпалаш Попов Леониди Рюмин Валерийи. Цар кIезига гIо данзар советско-венгерски экспедица толам баккхара, хIаьта шоай атта йоаца вахта дIахохьош а ба. Эгтара дикагIдар «Салют-6» экипажа хилда аьнна ловца боаккхаргба вай!

Новкъостий! Толаме космически никъ барах, кьонахчели турпалаш гойтарах шоаза Советски Союза Турпала, СССР летчика-космонавта Валерий Николаевич Кубасовна СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа Ленина орден еннай. Венгерски космонавта-тохкамхочо Берталан Фаркаша Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха медали дIа а луш Советски Союза Турпала цIи еннай.

Уж доагIаш хьомадаь совгIаташ дIалуш, деза новкъостий, шо могаш-маьрша, ираз долаш, керда толамаш доахаш хилар лов сона. Башха-дика никъ барах баркал да шоана!

* * *

Ше къамаьл деш В. Н. Кубасова аьлар: Эггара хьалха мукъаба сона, чIоагIа хьамсара вола Леонид Ильич, дунеи халкъашта юкъерча советско-венгерски экипажо никъ бара шийи программа кхоачашъьлга дIахайта. Советски Союза Коммунистически партена, Венгерски социалистически болхлой партена из космически никъ бечадакъа лаца, космически кемаш тIеи космически станцеш тIеи никъ бе тхох тешам боларах чIоагIа баркал оал оаха.

Iа, Леонид Ильич, аьннача тайпара орбитальни станцеша ду къьхьаш — из космически аре тахкара керттера никъ. Массаза а тхо космосе долаш, тхона даим а хоалу вай парте Центральни Комитета, вай правительства хIанти Iа Iайха еш йола йовкхо. Хьо массаза а хьожаш ва никъ мишта бу, малагIа халонаш нийслу, тхох дог лазаш хул сатийна Iац. Оаха дIахойт хьога «Салют-6» — «Союз-36» яхача орбитальни комплекса тIа — йиза порядок я, кема ерригача системаша лерттIа болх бу. ВIаьхьа баха вай Попов Леониди Рюмин Валерийи могаш-маьрша ба, уж хьинарах бiза ба, болх эффективно, дика бу.

Мукъаба сона Хьона, дукха веза Леонид Ильич, Советски Союза Коммунистически партена, СССР Лакхехьарча Совета Президиума тха космически наькъах хьахиннарий бокха мих барах, сона Ленина орден — вай Даьхен доккхагIдола совгIат даларах баркал ала.

Экипаж дика хьал долаш я, социалистически мехий содружества Iилмеи халкъа боахами беркате хилийтара духьа космически аре караерзаяра даькъе дIахо болх бе нийча да тхо.

«Союз-35» — «Союз-36» яхача космически экипажаша тIадиллара В. Н. Кубасова новкъост Л. И. Брежнева дIаделар орбита тIара Iодена «ЗIамига лаьтта» яха книжка.

Цул тIехьагIа къамаьл дир Б. Фаркаша. Са. Венгре гражданина доккха ирая да. Хьа кулга карара, чIоагIа хьамсара вола Леонид Ильич, Советски Союза эггара доккхагIдола совгIат хьаэца. Аз тIаэц из венгерски халкъа воIа дениа совгIат санна. Космосе баь никъ оаха хетабир тха даьхе фашистски дунъа кIалхара яьккха 35 шу дизара. Венгри мукъалкхаро тха халкъа хьабийллар нерда никъ, керда мулаш, социалистически общества мохк хилара тарра.

Iа, дукха веза Леонид Ильич, Венгерски социалистически болхлой парте Хьалхарча секретарaца Янош Кадарца цхьана Iалаьмате доккха дакъа юкъеккхухь Советски Союзеи Венгерски Халкъа Республикаи дохаргдоаца доттагIал чIоагIдеча. Из бахьан доккха баркал да Хьона.

Мукъаба сона, доккха совгIат даларахи бокха тешам боларахи Хьона хьайна, дукха веза Леонид Ильич, Советски Союза Коммунистически партена, дерригача советски халкъа дег тIара баркал ала. ЧIоагIа могаш долаш, Iа беча беркатеча балха тIа дIахо толамаш доахаш Хьо хилар лов сона.

Фаркаш Берталана никъ бар дага лаьца Леонид Ильича дIаелар «Союз-36» яхача космически кема тIа хинна Венгри фашистски дунъа кIалхара яьккхача советски бIухой-кортамукъал яьккхарий сийна Будапеште оттаьча монумента макет.

Къамаьлашка чIоагIа уйла тIаякхийта ла а дийгIар тIоаргаш детташ тIа а нйцар.

СовгIаташ дIалуча бар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa хьалхара заместитель В. В. Кузнецов, КПСС ЦК Отдела заведующи И. Д. Сербин, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. И. Блатов, кхыбола официальни нах. СовгIаташ дIалуча вар СССР-ра ВНР посол М. Сюреш.

(ТАСС).

Лекторий семинар

Парте Нохч-ГIалгIай обкома политически дешара ЦIагIа партийни комитетийи «Знание» общества Нохч-ГIалгIай организацеи лекторий – экономистийи международникийи семинар хилар. Из хьайийлар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лекторски группа кулгалхочо Ю. В. Марченкова.

«ИтталагIча пятилетка тIехьарча шера мохк а республика а экономически социальнои дегIаахара керттера дешаш» яха лекци йийшар КПСС обкома лектора С. Б. Нерсанукаева.

ХIаьта КПСС обкома лектора В. В. Банкина яьча лекце тема «Дунеи халкъашта юкъе латтача хьалех СССР доазол арахьарча политикаи лоархIаме проблемаш» яхаш яр.

Семинар чакхйоалаш цига дакъа лоацаш хиннараша тийнача хаттарашта жопаш тийлар.

ПРОФСОЮЗНИ ВАХАР

ВIАШИ ЦХЬАНА ГIУЛАКХ А ЛЕЛАДЕШ

Халкъа тIахьожама органий болх товбарах а царна партийни кулгалделга чIоагIдарах а бола КПСС ЦК соцам арабаьлча гIоне оаха чIоагIа теркам тIалоаттабу. профсоюзни организацешеи цар массазарча комиссешеи халкъа тIахьожама группашеи постацеи цхьана гIулакх леладара ларде болх тоабара.

Профсоюзни комитеташеи цар активашеи бокха теркам тIа а бохийташ Iомабир из соцам. Халкъа тIахьожама группашкеи посташкеи харжа а хержа, хьинаре болх беш профсоюза 132 член ва. Духхьал цхьана гIишлон материалий Грозненски комбината № 2 йолча цеха группашкеи посташкеи болх беш ва профсоюзни организаце 37 викал. Уж хьинар долаш а коллективе лоархIаш а нах ба.

1979 шера а укх шера хьалхарча квартале а халкъа тIахьожама группашеи постанеи № 2 йолча КСМ «Комсомольски прожекториставщеи», профсоюзни организацей викалашеи цхьана доагора, электроэнерге, бийдала, материалий кхом мишта бу хьожаш рейдаш яьй.

Уж хаддамза хьеж транспорт мишта лелаю, теркам тIалоаттабу къахьегама дисциплина, балха ха, къахьегами техника кхерамзлеи лораяра, иштта кхыдолча дешашта. Цу дерригача а дешашта анализ яьй. Кхоачамбоацараш хьагучадаьха а ца Iеш, уж дIадахара а оарцагIбийннаб тIахьожамхой. Хьажараша, рейдаша гучадаьхараш дийцад вIашагIтехача профсоюзни комитете президиума, заводской а моттигерча а комитетий заседанешка. Цу заседанешка дакъа лоацаш хиннаб кхоачамбоацараш дIадаха дезараш.

Массава а оарцагI а ваьнна цхьана баьча балхо вIаштIехьдаьккхар соахка № 2 йолча КСМ-е 236 тонн условни доагора, 179 эзар киловатт-сахьата электроэнергена, 579 тонн каьхата кхом бе. Укх шера хьалхарча биъ бетта укхаза кхоьй 207 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 107 тонн условни доагор.

Иштта АТХ 1979 шера кхоьй 30 тонн доагора-смазочни материалаш, хIаьта укх шера хьалхарча квартале — 7 тонн. Дукха теркам тIалоаттабу халкъа вахаре а боахаме а эIаш дола товараш арахецара. Духхьал хьалхарча цхьан квартале планагIа доагIачул 13 процент дукхагIа арахийцад уж.

Белгалдаккха деза, объединене коллектив а цун производственни единицаш а а хьалхашка латтача декхарех дикка лоархIаяьлга. Пятилетка тIеххьарча шера хьалхарча квартале продукци махкала лаккхара боарам 103,3 процентага дIакхоачабаьб. Из 370 эзар сом дукхагIа да соахка укх хана хинначул. Валови продукци арахецара план кхоачашъяьй 108,3 процент, къахьегама оасарле дегIаенай 100,9 процент. Республике промышленни предприятешта юкъе 1980 шера хьалхарча квартале яьржача социалистически яхье 11 моттиг а яьккхий, объединене коллектив республикански сийлен Улга тIа дIалоъяьй.

Старопромысловски кирпишкаш еча заводе РСФСР гIишлон материалий промышленноста предприятей коллективашта юкъе яьржача республикански социалистически яхье III моттиг яьккхай. Грозный городерча промышленна предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай № 1 йолча КСМ коллективо. Ленински районе гIолла хьалхара моттиг яьккхай № 2 йолча КСМ коллективо.

Арахецача продукце дикал белгIала айлуш йоагIа, тоалуш латт къахьегама дисциплина. ДикагIча оагIорахьа хувцаденнад технико-экономически хьокхамаш а. Цу толамашца кIезиги дакъа даллац халкъа тIахьожама группай постийн члений.

Профсоюзни организацешеи цхьана бу болх бувцача группашеи постащеи вIаши цхьана гIулакх а леладеш, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома соцамо дIадеххача бесса теркам тIалоаттабу гIишлон материалаш лораяра.

Профсоюзни организацешеи халкъа тIахьожама группашеи цхьана бу болх бувцача хана къаьстта белгалбаккха безам ба № 2 йолча КСМ болх. Укхаза хIара квартале профсоюза заводской комитето халкъа тIахьожамхошца цхьана арахецача продукце дикалга хьожаш рейдаш ю, хьажараш чакхдоах. КСМе оттадаьд дикалла Денош, керттерча профессех болча болхлой хьанараш конкурсаш чакхйоах. Гуллаьча материалашца хьежаш Нохч-ГIалгIай гIишлон материалий производственни объединене профессех дикагIвар, «РСФСР гIишлон материалий промышленноста Министерства профессех дикагIвар» яха цIераш лу къахьегаме хьалхалаттачарна.

Белгалдаккхаза дарцдац объединене а цун предприятешка а цIенхаштта дола кхоачамбоацараш а долга. 1979 шера объединене предприятеша беррига виз тIабахийта болх баьб ала йиш яц. Производства цхьадолча технико - экономически хьокхамий план кхоачашъяьяц. Пачтахьазкента дIакхачандаз 24,1 миллион кирпиш. ХIаьта из тха керттера номенклатура а я. Кадраш балха дIауттилгеи дIаювлилгеи 100 процент гаргга я. Укхаза объективни а субъективни а дукха бахьанаш да. Тоабе беза коллективашка бу кхетама болх, балха ха йоаергйоацаш гIулакх вIаштIехьдаккха деза, къоастаде деза болхлой фусамашца Iалашбара а бытовой а дешаш. Иштта къоастаде дезаш да технически дешаш а. Кхоачамбоацараш дIадоахача хьинаре дакъа лаца деза ерригача общественни организацеша, царца халкъа тIахьожама группашеи постащи а йолаш.

ДIадахача шера балха хинна кхоачамбоацараш дIадахара отта я ял объединене чакхйоахаш я дикка организационно - технически мероприятеш. Цар ерригIа объединене а цунна чуйоагIа производственни подразделенеш а чIоагIгIача ларда тIа оттаергья, аьнна хет. «Нохч-ГIалгIай гIишлон материалаш» яхача объединене генеральни директора нов. К. А. Батаева шийг болх чакхбоах партийни, профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацешца цхьана, царца халкъа тIахьожамхой а болаш. ХIанз ала йиш я объединени тешшаме когашта уротташ латт, укх шера а цхьайттлагIча пятилетке а овсаре къахьегаргдолаш чIоагIа ларда йоллаш а я аьнна.

Цунца цхьана хIанз а профсоюзни организацей а халкъа тIахьожама группай а балха тIа кхоачамбоацараш кIезига дац. Цхьана болх бара пар кIезига опыт я. йолчун а обобщени яц. шоайла айхха бувзамаш дац, къахьегама а производственни а дисциплина телхаерашца тIагIертта къовсам лоаттабац, арахецача продукце дикал айяра, доагора-энергетически ресурсашта кхом бара де мел дезар даьдац. Уж а кхыдола а дешаш къоастаде дезаш да, хIаьта царех тхо, шеко а йоацаш, лоархIа а дерга.

Ш. ФАРГИЕВ,
«Нохч - ГIалгIай гIишлон материалаш» яхача производственни объединене профсоюза вIашагIтехача комитете председатель.

БАЬЧЧА ЦIЕРАГIА ЙОЛА ГОРОД

(Ленинск-Кузнецкиах дола фотодувцар)

Городаш а нах санна я, — цаI шоллагIчоа тара йоацаш. Кемеровски областера Ленинск-Кузнецки болхлой город я. Цун керттера професси хьахьокх кIор боаккхача шахташа. Шахтерий къахьегамо цIи хазийтай цун. Кузбасса городашта юкъе хьалхарча мугIарашка оттаьй.

ТIеххьарча хана Ленинск-Кузнецкий тIехь-тIехьагIа белгалйоал дукха доакъош долча промышленноста город санна. Укхаза болх беш я «Кузбасс элемент», «Красный Октябрь» яха, электролампови заводаш, камвольно-моашой комбинат, швейни, нога гIирса, мебельни, макаронни фабрикаш.

Ерригача предприятешка шерра яьржай иттлагIча пятилетка плани декхараши ханал хьалха кхоачашдара тIехьара социалистически яхь.

Город хозлуш, тоалуш йоагIа, цун довзонаш шерлуш доагIа. вай мехка массе моттигашка санна укхаза а индустриальни методех хьалду хIанзара нах чубаха цIенош, школаш, берий комбинаташ, больницаш, салаIара базаш.

СУРТА ТIА: нах баха города керда микрорайон.

«Нежность» — иштта оал Ленинск - Кузнецки камвольно моашой комбинате дукха ха йоацаш вIашагIъеллача кхалнаьха эстрадни ансамблах.

СУРТА ТIА: ансамбле дийна лоацараш (аьрдехьара аьттехьа) — ткачиха Ахмадуллина Татьяна, лаборант Варнова Светлана, ткацки производства комсомольски организаце секретарь Тихоненко Тамара, ткачиха Амелина Наталья, мотальщица Морозова Елена.

Ленинск-Кузнецки электролампови заводо укх пятилеткагIа арахийцай бытовой гIулакхаьнта эша 240 млн. совгIа электролампа. Лампаша йоагаш йоаккха ха шозза дукхагIа хулийта крептонови наполнени йола электролампаш арахецилга карадерзадаьд.

СУРТА ТIА: контролераши испытателаш болх бе оборудовани кийчъеш ба. 200 эзар совгIа лампаьа хIара дена буси уж мел тешаме я а мел дукха яхаргья а хьожаш токкамаш ду.

А. КУЗЯРИНА суртваш.
ТАСС фотохроника.

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДАРА

Тха штате воацача корреспондента Я. Бубнекос дийхар «Грозгоргаз» треста керттерча инженерага Губенко Василий Михайловичага Грозне а города гонахьарча районашка бахача наьха цIеношка газ а чуйиллара болх мишта лел дувцилга.

Цох лаьца цо дувц: «Грозгоргаз» треста сетевой газ дIайохийт 105 эзар квартирашка, цаIи ахь эзар йолча промышленни коммунально-бытовейи предприятешка. Балонашкарча газаца Iалашъю нах чубаха 11 эзар квартиреи 38 коммунально-бытовой предприятии. Грозненски газови боахамо газаца Iалашъю город Грозный, Грозненски сельски район, Стари Сунжа яха поселок, Гикало цIерагIа поселок, ЦхьоалагIеи ПхийтталагIеи шурий совхозаш. «Аргунский», «Родина», «Юбилейный» яха совхозаш, иштта Советски район.

Треста коллективо беш бола болх тIаберзабаь ба потребителашта газ дIайохийтача кхерамзле хилийтара, эффективность лакхъяра, доагора - энергетически ресурсашта кхом бараи хьурмат дараи. Потребителаш хаддамзеи цхьан боарамагIеи газаца Iалашбара габови боахам Iалашбаьб кердача, хIанзарча хано дIа маделхара йолча прибораша. Цар новкъосталца лаьттая кIалхара газопроводаш хьаца а йоастаца газ дIаухаш йой хьажа йиш я. Дийнахьа а бус а хаддамза къахьегама вахте латт аварийно-диспетчерски служба болхлой.

Цу служба болхлоша дIадахача шера кхоачашйир шоашка кхаьча 5520 заявка. Газаца бахаш бола нах дикагIа Iалашбара хаддамза балхаш лу керда газопроводаш ехкаш, кIезига мара газ хьа ца хецаш йола регуляторни пункташ хувцаш. Масала, дIадахача шера вIашагIа а еззла керда болх бе йолаялийтай пхиъ регуляторни пункт, къаьна газопровод кердачарца хийцаь, 12,6 километр дIоахал дола керда газопровод йиллай.

Газопроводаш яхкарен бахача наьха квартирашка газ чуйилларен пачхахьалкхен кланаш хIара шера тIеххоачашъю. Соахка газ чуйиллар 3960 квартире, керда йиллар 24,5 километр дIоахал дола газопровод. Уж балхаш деча хьинаре дакъа лоац «Чечингазстрой» треста коллективо.

ХIана город Грозниерча газови боахама коллективана хьалхашка латташ дараш доккхийи бехктоххамеи декхараш да. Iана замалахь тешшаме болх бергболаш кийчъе езаш я газопроводаш, регуляторни пункташ, кхыйола объекташ. ИттлагIча пятилетна тIеххьарча шера газовикаша керда яхка езаш я 20 километр дIоахал дола газопроводаш, газ чуйилла еза кхо эзар квартире. Цу гIулакха лаьрхIача приборашца, тIахьожама кхыча методашца уж хьажа безаш ба 223 километр дIоахал долча газопроводашка. Уж балхаш чакхдаьхача торо хургья хаддамзеи кхерам боацаши баха нах газаца Iалашбе.

Цхьа дезал санна бӱрт тайна хьинаре къахьегаш йолча газовикий коллективо дIадахача шера цкъа санна массехказа социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхар.

ИттлагIча пятилетка тIеххьарча шерен бIарччача пятилеткаи заданеш толамца кхоачаши тIеххоачашя еш, КПСС XXVI съезда ше сийленца накъагIоргхиларах дог тийша я «Грозгоргаз» треста коллектив.

Проблемаши хетараши

КХОМ БАРИ ХЬУРМАТ ДАРИ— ДЕГIААХАРА РЕЗЕРВАШ

Экономе режим леррагIа чакхъяхар, доагореи энергетически ресурсех хьакъале пайда эцар хIара къахьегама коллектива лоархIаме декхар. «Вай общества рузкъа мелла дегIаухе а, — белгалдоахар КПСС XXV съездо, — хIама чIоагIа кходар, цун хьурмат дар халкъа боахам дегIаахара, халкъа вахара хьал тоадара керттера хьал а долаш дус».

Лаьттан кIалхара доагор боарам боацаш хьадахари доагадари дегIаккувлар де йиш йолаш а дац. экологически зене я да, экономически кийса а дац. Тахан дунеи тIа массанена а гуш да, доагора - энергетически ресурсаш йоаярах дикадар хургдоацилга. Малхбоаленна дагадохийтар из хIама шийна тIехьа цIи льлча санна сиха деча гIулакхий Iим а кхы а дукхагIа хабараш а денача энергетически кризисо. Вай мехка из проблема теркалъе болабелар дукха хьалха доагора дерригa тайпаш хьадоахилга сихха дегIахача хьалашка, дуней тIа эггара низ болашагIа йола доагора-энергетически комплекс шийг йолашехьа.

Доагора кхом бар дукха хIама дIадолаш гIулакх да. Специалистий расчетех, расходаш условни доагора цхьан тонна боараме лохъяра юкъера лаьрхIача 60 сома маьха капитальни вложенеш е еза. Цхьабакъда хьадоаккха доагор цу цхьан тонна боараме совдаккхарга (цунна транспортировка ярга додар а тIатехача) дIадодар минимум шоазек ахаззен дукхагIа хул. Долче, доагор кходе дезаш гIулакх хиларал совгIа, кхыметтел сане а да.

Вай мехка доагор кходара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахаш хилар бахьан долаш, относительно эшаш дола доагор цул хьалхарча шера нормашца кийсдича шер-шера условни доагора 20—25 миллион тонн боараме лохагIа хул. Мехкдаьтта лаьрхIача из, кIезигагIа деле а, 14 миллион тонн хул.

Цхьабакъда из кIезига да. Расчеташа хьахьокх, органически доагора расход 1980 шера белгалбаьча боарамца кийсдича гарттарча шерашка кIезигагIа йойа а шозза лохъяьа ярг ца хилар.

Доагоран энергенеи кхом бара керттера никъ — эггара дукхагIа уж дIаухийташ йолча промышленносте царна еш йола расход лохъяр. Массехк масал доаладергда аз.

Кердача технологически схемагIа аммиак хьеш (турбокомпрессорий электроприводай метта Iанара приводаш оттаю) продукце тоннага бодача электроэнерга норма яIхазза а кхы дукхагIа а кIезигъу, хIаьта арахьара тIабоагIача йIовхала энергех пайда эцилга геттара дIадоал. Дийкил хьаеш хилча (из хилахза яргIоацаш я синтетически каучук хьабара) бутана цхьан стадийни дегидрировани яра методаца электроэнерге удельни расход шин стадийничунца кийсдича шозза лохлу.

Цемент еькача способагIа хьаяро торо хулийт лакха дикал йола продукци арахеца, цу тIа тIаьдача способагIа еш йохийтачул шозза кIезигагIа доагора-энергетически ресурсаш дIа а йохийташ.

Машинаш ечеи металлах хIамаш ечеи технологически процессаш эрганьха тоаяра чоагIа доагорен энергеи удельни расходаш 20—30 процент лохъе йиш я.

Царех тарра масалаш доаладе йиш я моллагIча кхыча дакъера а. Белгалдоаккхарга аз, дувцар производства беррига технически боарами продукце дикали, лакх а Iеш кхом бар хилар.

Цхьа киловатт-сахьат электроэнерги хьаяра еш йола доагора удельни расход еррига а алхха цхьан грамма лохъярагIа берригача мехка масштабе кходе йиш хула доагор миллион тонн условни доагор да. 1976—1979 шерашка из расход кийс грамм лохъеннай.

Промышленни предприятешкара, электростанцешкара, кхычахьара дIаухача хих йовллача йIовхалах пайда эцаро торо хулийтаргья йIовхалица Iалашбарга дIадода доагор котельнешца луча йIовхалга лодачунца кийсдича 30 процентал кIезигагIа доацаш лохде. Цу гIулакха эшаш йолча фреона тIа болх беча компрессори йIовхала насосаша кходаь ца Iеш, экологически цIена хургйоли энерги хьаергья?

Бензинови двигателашта никъ беча хана расход ю доагора тонно-километра 120 грамм боарам болаш, дизельничар — 68 грамм. Мовкьаш дIа юхе кхухьача а нах кхувлача а дизельни автомобилашта лоеце дакъа 1 процент лакхдаро кходергда 1 миллион тонн условни доагор.

Доагор кходара цхьаькха никъ ба — дIаухийташ йола тайп-тайпара материалаш кхолр. Арга вай. 1 миллион тонн прокат кходича дIаухаш йола энергоресурсаш 1 миллион тонн условни доагора боараме кIезиглургья.

Доагоро- энергетически ресурсаех эффект а йолаш пайда эцарах дувцаш, ца дийцача йиш яц доагор хьадоаккхача доакъой шоай йоккхача резервах.

Долалургда вай тIоьнашкара хьаараоза мехкдаьтта алсамдаккхара проблемагара. СССР хьадоаккхача мехкдаьтта хIара 100 тоннах 65 тонн тIоапашта Iоткъаи лоаттабара тайп-тайпарча формай гIонца доахкх. Уж методаш юкъейоалаяра масштабашка диллача кхыча мехкдаьтта доаккхача мехкел хьалха латт СССР. ХIаьта а мехкдаьтта тIоанаша мехкдаьтта хьадалара коэффициент керттерча мехкдаьтта доаллача моттигашка 0,5 тIехьац. Ах мехкдаьтта, хIаьта дукхагIа а хьаца доаккхаш дус. Специалисташ тешаш ба, хьадоаккха мехкдаьтта дикка алсамдаккха йиш хилара, хIаьта цу гIулакха физико - химически йIовхален методех пайда эцара опыт — цунна дола лоархIаме тешал.

Мхьаькха проблема — мехкдаьтта (цунна хьайоагIача) газа утилизаци яр. Татарски Башкирски АССР, Краснодарски крае, Азербайджане 95 процент мехкдаьтта газех пайда эц. Беррига мохк хьайцача тIеххьарча шерашка цу дакъе дукха хIамаш даь дале а, из Iалаьмате маькра ресурс хIана а дукха йоаю.

Йоккха гIойле хургья боши бола кIор кIезигбарах. къаьстта лаьттанаш кIалхара из хьабоаккхаш (Лаьттан тIарча кIор боаккхача шахташка кIезигагIа боа из). ТIатохарга аз шахташка кIор байна ца Iеш метан а йоаш хилар. ХIанз укх сахьате вай мехка хьалоац шера 1,3 миллиард кубометр метан (цунах 70 процент гаргга лр Донбасс а лоацаш), из лаца йиш йолчун пхелагIа дакъа мара дац.

Доагора кхом барен цунах эффективно пайда эцарен гIулакха цхьаькха лоархIаме аспект а я — экологически. Гонахьарча гонна лоаттабу зене Iоткъам 60 процент гаргга бар доагоро - энергетически комплексо лоаттабу. Ориентировочни лоархIамех, хIапэ йолаш йолча цунах пайда эцара структуре кходаьча условни доагора хIара тонна 30—50 килограмм кIезигъю цо атмосфере дIаухийта зене хIамаш (ювцараш а серай азотеи окислаш, йокъ, кхы хIамаш). Доагор хьадоаккхача хана Iалайа ду зе ца лоархIаш да из.

Дерригa вай мел дийцачо тешалду, ювцар Iалаьмате йоккха проблема хилара — экономически, социальни, экологически. Из къоастаяра эш материально - технически Iалаш, стимулировани кхетам ца оттаьь система, энергетически эффективноста керда вачахьалкхен стандарташ. Лоапатагла дийцача, хила еза массанена а йола цхьа план, исполнителаш, хьайла доза де деза гIулакхаш, из чакхъяккхара ханаш, цунга дIагIоргдар чу а лоацаш йола берригача мехка масштабашка доагоро-энергетически ресурсаш кхояра цаI йола комплексни целевой программа.

СССР Госплано тIадилларагIа цу тайпара йола программа комплексни доагора-энергетически Ерригсоюзни Iилма-тохкама институто министерствашца, ведомствашца, союзни республикай госпланашца цхьана оттаеш я.

Александр ГУБЕР,
АПН экономически обозреватель.

ЖА ЛОРГИЛГА СИХДЕННАД

Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоза укх шера ларга беза 40000 устагIа. Атта декхар дац из, ужжал жа балха 15 дийнахьа лерга даха дош дения кхача хIаьта а. Цудухьа ба колхоза жа лоргараш шоай низи хьинари кхо ца деш къахьегаш. ХIаьта, цу боахама жа лоре кхиь пункте. Царна юкъе шерра яьржай социалистически яхь. ХIара пхи ди массаз доал ю яхьа итог. Хьалхарча пхе дийнахьа котьвинай коммунист Амангельдиев Арсан-Али заведующи волча № 1 йолча пункта коллектив. Цу юкъа укхаза лергабар 5000 совгIа устагIа.

— Жа леладара йоккха опыт йолаши жа лоргача коллектива болх дика вIаштIехьбаккха ховши ва Амангельдиев, — йоах цу пункте хиннача колхоза паркома секретарь Э. Д. Белоненкос. — 32 шу даьннад цо жа тIа болх бу. Из хиннав йоккхагIа вола жа Iу. Цунна еннай Къахьегама ЦIеча Байракха орден. Из ва тха дикагIволa халкъа тIахьожамхо. Жа цIена лергараи тха цхьаккха а грамм ца йойташ пачхахьалкхенна дIадаларан оарцагIйоах цо пункта коллектив. ХIаьта цига кIезига бац жа лорга мастераш. Иштта чарех ва Явезов Касым. Жа ларга доладеннача хьалхарча пхе дийнахьа цо лергар 380 устагIа. Къаьстта бокха толам баьккхар цо 20 мае. Цу дийнахьа 104 устагIа лергар Явезова. Цхьан дийнахьа кхо норма — из рекорд яр! Цунна дукха тIехья ца бусаш къахьегаш ба А. Абдулаев, И. Солтубиев, иштта кхыбараш. Цар толамаш, опыт шерра дIайовзийт оаха кхыча пунктай жа лоргараша.

ЦIенхаштта терко еш вIаштIехьъяьккхай цига социалистически яхь. Яхьа итог хIара денна ю. Хьалхара моттиг яьккхачоа лу карара кара тела вымпел, ахчан преми. ШоллагIеи кхоалагIеи моттигаш яьхараша — ахчан премии. ХIара итог массаз ю арахец «Молния», хIаьта яхьа итогаш еча хана теркаме эц балха дикал, дисциплина. Балха дикала тIахьожам лоаттабу Федотов И. И. керте латтача посто. Дика дIаоттабаьб пункте политико-кхетама болх. Идеологически балха шеконд керте латт коммунист Довлтов Зариф. Жа лоргараша делькийна салоIача хана еш лекцеш, беседаш ю. Лоаттаду керда газеташ, журналаш. Терко ца еш дитадац бытовой хьалаш а. Дийнахьа дкаьза бIайха кхалча лоаттабу жа лоргарашта. Каст-каста автолавка хул цига. Укх шера цига яьй дIайха хий а долаш душевой. Цу дерригнеша торо хулийт жа ларгара болх дикагIа вIаштIехьбаккха.

Цхьабакъда, цар гIулакхаш кхы а дикагIа хургдар жа лоргача пункте электричество цахаддаш лоаттайоре. Из йоацаш бус уж цхьайолча хана. Из бахьан долаш духхьат пхе дийнахьа 12 сахьат дайнад, с вешта аьлча 1500 устагIа ца лорагаш бисаб. Колхоза кулгалхой цу деша сихагIа оарцагIбовла беза.

ЦхьоалагIча пунктерчул вогIа латтац колхоза вокх шин участкера гIулакхаш а. Центральни усадьбера бIаь километр совгIа таьна улле а жа ларгара болх дика вIаштIехьбаьккхиб № 3 йолча пункте а. Организационно-технологически карта тIа белгал ма даккхара балха пхийтта дийнахьа 10000 устагIа лерга бакхха лаьрхIид цига а. Цудухьа 15 сага лаьрхIа пхийтта агрегат оттаьй пункте. Цар болх дика а бу. Жа ларга доладелча дезз хьалха латташ хьабоагIа Ахматханов Хажби, Арсемиков Хьамаат, Эрежепов Бахьаудин. ХIара дийнахьа цар лорг 65—70 устагIа — нормаш цаIаззеи ахаззеи дукхагIа.

ЦхьоалагIча пункте санна укхаза а дийнахьа дкаьза кийчбу бIайха кхача, йолаш я дилулгIа радио, хьажа телевизор, эрганьккхай укхаза гойтара агитаци.

К. ЮСУПОВ.

Iилмеи практикеи

ПЛАНТАЦЕШ—ТIОШ ТIА

Тух доалаш дола тIадакиа хIама доаца тIо бола лаьтташ... Армене дукха да цу тайпара лаьтташ. Хетаргахьа, цудухьа дагадехад республика Iилманхоашта лаьтта доацача баьцовгIаш кхеe.

Массехк шу да Армянски ССР Iилмай Академе агрохимически проблемай гидропоникай Институте лаьтта доацача моттигашка юрта боахамен технически культураш кхеяра даьккъера эксперименташ еш латта. Царех хьакинараш доглдоахилга йолаш да. Цар тешабу специалисташ гидропоника тороеш тIеххиларах. Иштта, нагахьа санна массазарча хьалашка — лаьтта йийнача культура — лакха мах бола эфирни даьтта доаллача цIи бессарча геране лу хьувкъам гектара тIара 20—25 тонн юархIам болаш хинна яле, гидропоникай укх массела йолча майдаш тIара чубаха хьувкъам бIаь тоннага кхоачаш хилар, вешта аьлча 1—5-зза дукхагIа. Массазарча хьалашкарчул дикка лакхагIа хьувкъамаш тел кхыча культураша а — тхьамка, элите комсинка, томата, тайп-тайпарча сортех долча зизаша.

Ерванна гаьна йоацаш, Хатунарх яхача юрта юкхе я вай мехка эттара хьалхара лаьтта доацаш юртбоахама баьцовгIаш кхеяра база.

...Института опытни плантаци. ДIатIахьежача кхашка баьцовгIаш кхеча массаза хулаш дола сурт — сийна аре, зизаш, юртбоахама культураш. Амма холза ийча, гучадоал из дерригa а кхерий тIа тIадаьнна хилар. Кхерий тIа я плантаци. Кийсача радегIа латт кагийча кхерилгехи, вулканически породай гIоргIалгехи, немзахи, эллахи дикла дола деликкай гIайнаш. Из да института балхахоша рекордни хьувкъамаш кхеду «лаьтта». ХIара царех делийкана турбашка гIолла автоматически дIачудохийташ дола наполнительца цхьана баьцовгIаш интенсивно кхабара эшаш йола субстрат хулаш йола минеральни веществай раствор.

БаьцовгIай овлий система башха яьржа яц, компактни я, массаза хулачул дикка дIамагIа я. ХIаьта из а бахьан доапаш хинна хIама дац. Массазара — лаьтта юкъ йола культура йийча баьцовгIа овлаш кхача локаш интенсивно дегIаахa, кIоаргa лаьттах чуаха дезаш хул. Из бахьан дегIаахара энерге доккха дакъа шийга дIа а дохийташ. ХIаьта баьцовгIа минеральни веществашца идеально Iалашъета гидропоникa хьалашка, овлаш иштта чIоагIа дегIаахa дезаш хилац. Хьайийзача гидропоника хьалашка Iилма ларда тIа оттаь баьцовгIай нхачан режим яц лаккача хьувкъамий цаI мара йоаца фактор. Гидропоника лу совлений кхы а бIарчча комплекс. Иштта, баьцовгIаита лаьттан метта дIаотташ бола кхерий го минеральни веществашца хьаьн а бий, раствор юхачуоз резервуара чу, шийна тIеххьа баьцовгIай овлашка фо чу а озаш, цо Iалашду Iалама хьалашка хила тарлуш доаца даим цун циркуляци лоаттаяр.

Гидропонически хьисапе кхееш хилча бутт цаI ах бутт хьалхи кхоач баьцовгIаш. ХIаьта цо лаккбу хьувкъам. Розови геране лордашка эфирни даьтта концентраци массехказа лаккху. ХIаьта баьцадаараши плодаши хьалха кхачаро йиш хулийт цIаьхха а — гуйра екъаенначул тIехьагIа шоллагIа хьувкъам чуба.

Эксперименташа гучадаьккхар искусственни субстрата чуелла комсий черенок сихха дIалаташ дегIайоагIаш, массаза эшача шин шера метта ялх бетта дIайоагIа кийча саженец хулаш хилар. Цкъаза шоллагIча шерре а лата а йолалуш. ХIаьта массазарча лаьтта черенок боаьхнца йола комсий кIотарг а хинна латаргья алхха массехк шу даьнна.

Армене Iилманхоша массанел хьалха карерзаьяй гидропоника керда а область — дарбани эфира даьтта доаллен баьцовгIаш кхеяр. Паслена, катарантуса, валериана, розови геране цIаккха а ца дийнача тайпарча лаккхача хьувкъамеца йиш хулийтаргья медицински перфюмерни промышленность бIарччача шера уникальни бийдалца Iалашъе. Цо пачхахьалкхенна миллионаш сомий боараме пайда бергба.

Геттара чIоагIа доглдоахилга йолаш даннеш я комсий куржамий саженца даькъе институтага кхаьчараш. Гидропонически хьалашка кхеяь саженцаш шозза сихагIа хIапа ягIац аьнна цегIа а йоагIа арарча хьалашка дIвегIача пар латар иштта лакха а хул. ХIаьта керттердар — гидропоника майда единица тIара йоала саженцаш массазарча арарча хьалашка йовларел 7—8-зза дукхагIа хул.

Советски а доазол декъарча а дунехача специалисташта хетачох, агрохимеи гидропоникаи Института балхаш чIоагIа лоархIаме да юрта боахама гIулакхашта пайда эца йиш йола лаьттеи хийи кхоачам болаш доацача, амма малх шоргта болча дунен минIингашта.

Георгий САРКИСЯН,
АПН корреспондент.

ХЬЕХАРХО, САЛТЕ, ЖУРНАЛИСТ

Шаьла дика вовзаш ва Муслиев Махьмад Муслиевич. Цу кадайча, дуне дезаш самукъа волча сага 70 шу дьиннад ала хала да. Царех 40 гаргга шу сийлахьча Ленински парте мугӀарашка волаш да цун.

1929-ча шера совпартшкола чакх а яьккха цунах хул хьехархо. Эттара къалха хьехархо волаш цо болх бу Агишти яхача юрта. Цигара Шаьла хьожаву. Укхаза из болх беш волаш болалу Сийлахь-боккха Даймехка тӀом. ТӀема эттаре къалхарча деношка ший новкъостаца Межидов Хайдарбекаца тӀом тӀа дахийта тхо аьнна деха военкомате болх уж. Укхаза царга оал, тӀом а ховш бе беза, шо тӀема училище дахача бакъахьа да, раьза дий шо? Цигга царех хул Грознерча тӀема-пехотни училища курсанташ. Лоацъяьча программаца деш цар. Курсанташ Ӏалаьмате фаьза бар цу гӀулакха. Царех хӀаравар сийлахьа гӀулакх лоархӀаш вар сихагӀа топ бе а елла фашистски гӀаьрахоех Даьхе лораеча тӀем тӀа дакъа лаца.

1941-гӀа шу чакхдовлаш латтача хана Грозне вӀашагӀйолла йолалу 255-гӀа Къаьстта йола Нохч-ГӀалгӀай кавалерийски полк. Цига оцаш бар эӀамагӀа бола командираш. Цу полка цхьан взвода командир хул Муслиевах. Учебни тренировкаш яьннечул тӀехьагӀа город Краснодаре дӀайохийт полк. Дукха ха ялалехьа укхаза а хьахоач тӀом. Эттара къалха тӀем тӀа дакъа укхаза лоац Нохч-ГӀалгӀай кавалерийски полко.

ТӀема гӀирс фашистий дукхагӀа хилар бахьан долаш, тӀом а беш Ростовгахьа тӀехьашка бала бийзар полка бӀухой, цул тӀехьагӀа Сталинградагахьа а юхатӀехьайнакхьа довла дезаш отт гӀулакх.

Цу хана хиннача бирсача тӀемашка майра командир лоархӀаш белгалваьлар Муслиев Махьмад. Къаьстта белгалваьлар из Сталинградерча тӀем тӀа.

Обильная яхача юрта Ӏалаьмате чӀоагӀа тӀом хилар фашисташтен вай бӀухоштен юкъе. Вай шина дивизиона немцаша духьал яьккхар масса оагӀорахьара тӀема гӀирсаца дика кийчъяь цар дивизи. Кхерабенна е беха тӀехьашка балалзар Нохч-ГӀалгӀайчен бӀухой. ВӀарг хьал ца лохкийташ еттача, дийна висар тамаш йолча моттиге ворда тӀа а бехка човнаш яь вола вай бархӀ бӀухо кӀалхарваьккхар старшинас Муслиев Махьмадей рядовой волча Ахаев Мусаси. Из бахьан долаш Махьмада елар «За отвагу» яха медаль.

— Мел дукха нах боабир Сталинграде, — дувц Махьмада. — Боккъонца йола жужагӀате яр из. Шоай са ца кходеш майра летар цига вай бӀухой...

Сталинградски тӀом хинначул тӀехьагӀа 255-ча кавполнах юхе биса нах дӀатехар 147-ча артиллерийско-минометни полках. Цу полка командир вар майор Иосиф Митрофанович Саверский. Из полк чуйоагӀаш яр 7-ча кавалерийски корпуса 15-ча кавдивизена. Цхьаккхача хӀамах кхераш воацача, бӀухоша «батя» аьнна цӀи тиллача, И. М. Саверскеа нулвал а деш хиннача полка къийча тӀема доакъоех дӀа в еттален дакъа лаьцар чоастагӀчоа Черниговски областъ Ӏоцӏсиъеш. Днепр хьадоаккхаш, Малхбузехьара Украина, Белорусси мукъайоакхахача. Цу полка тӀом чакхбаьлар Германерча Брандербургски провинце.

Дукха ха йоццаш Москве вахa волаш вӀашагӀкхетар хилар са ЦӀеча Байракха 3-ча степена Суворова, Богдана Хмельницкого ордений артиллерийско-минометни 147-ча Лодзински полка командир хиннача отставкерча гварди полковникаца И. М. Саверскеца. Столице из нийсвеннанар Ленина, ЦӀеча Байракха, 2-ча степена Суворова ордений 7-ча гвардейски Брандербургски кавкорпуса ветеранаш вӀашагӀкхетача.

Цо дийцар сога:

— Соца тӀем тӀа хинна дукха нохчийн гӀалгӀайн ганна, тӀема гӀирс тӀаолача отделене командир хинна гварди старшина Муслиев Махьмад Ӏалаьмате майра саг вар. цхьаккхача хӀамо кхераваь юхатохаргвоацаш. ВӀарг хьал ца лохкийташ фашистски пхорчи осколнаци лезаш тӀом сихбеннача хана масса за а цӏй хан-хаьнахьа из гӀирс тӀаувзар цо огневой позице. Боккъалдар аьлча, дукхагӀча дьыгье цу гӀулакхо тӀем тӀа толам баккхара гӀоновккъостал дора. ГӀаьрахой кхорчех кхераш вацар Махьмад.

Сийлахь-боккха Даймехка тӀом дӀабаьлча дерригa советски халкъ самаа халкъа бохам юхаметтаоттабеча хьинаре къахьегаш хилар тӀема ветеран. 1959 шера дезз 1970 шу тӀа а кхаьча ше пенсе ваххалца къахьегаш хилар из «Знамя коммунизма» яхача Шаьла района газете. Цхьабакъда, пенсе вар, аьнна цӀагӀа Ӏохайна ца вагӀаш, хьинаре дакъа лоац цо газета партийни организаце, редакционни летучкашка, къонача коммунисташта, газета балхахошта ший йоккха опыт дӀаломаеш.

Ший сесагаца Жовжанаца хьаьнала дезал хьалкхебаьб Махьмада. ЙоккхагӀа йола йоӀ — Тамара, КПСС член, Социалистически Къахьегама Турпал, свекловод я, воӀ Ахьмад — Шаьларча газа участке — газосварщик, йоӀ Раиса — библиотекарь, вож йоӀ — Луизен Каметси — кулинараш.

ТӀема а къахьегама а толамаш дахарах, тийна дукха медалаши кхыдола совгӀаташи да М. М. Муслиева. Шоай дакъ — коммунистах масал эцаш коммунистически тӀиплохьалъеча хьинаре, хьаьналакъахьегаш ба цун дезал а.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

ШИЙ БАЛХА ГОВЗАНЧА

Грознески швейни производственни объединене № 1 йолча филиале коммуниста Н. И. Доронинас болх бу 32-гӀа шу да. Царех 25 шера мастер а йолаш бу цо болх. Эттара халагӀа а бехктокхамегӀа а йолча участкашка хиннай из. Бакъда, шийна тӀаьилла гӀулакх массаза а толамца кхоачашдаьд. Цо кулгалдеш йола коллективаш массаза а хьалха латтачарех хиннай. Масала, 1978 шера, цо хьайццар дайм тӀаьмаш кхоачаш ца ени йола бригада. Балха опыт йоккха йолча мастера хайра хьалхашка латта декхараш кховчашдара коллектив царца тӀаьккха. Дукха ха ялалехьа из бригада хьалхалаттачарех яр, 1979 шера планови заданий бригадо 101,5 процент кхоачашдийр.

Н. И. Доронинай участке къахьегаш 100 саг ва, царех дукхагӀбараш дукха ха йоццаш школа чакхъяьккха кагирхой ба. Цар тегараш школьни формаш я. ХӀаьта цар арахеца дика продукци вай республике ийца а ца Ӏеш, кхыча городашка, юрташка хоттаь а оцаш а я.

Укх шера а лакха хьокхамаш доахаш хьайоагӀа бригада. Хьалхарча квартале планови заданеш кховчашъяьй 108 процент. ТӀехкхоачашъяьй пхе бетта задани а.

Дукха шераш де Н. И. Доронина кагирхой дика хьехамча йола. Каммьрша дӀалу цо ший опыт, знани, кагирхой хержача профессеца безам болийт. ХӀара кхалсат барзкъа тега ховш хила еза, цо наст-наста цӀе хьалхкхебарашка оалаш хаза йиш я.

Дуккхача шерашка лакха хьокхамаш а доахаш, хьаьнала, овсаре къахьегарах цунна еннай «Знак почета» яха орден, дукха сийлен грамоташ, ахчан премеш. Цул совгӀа «НГӀАССР а заслуженни швейник» яха сийлен цӀи а еннай цун.

Н. И. Доронинас хьакийце керда коллектив чӀоагӀа раьза я шоай кулгалхочоа. Из бригадир хила гӀоне хьалха ганна балхара нах дӀабувлаш, алапеш вӀдаеннад.

К. МАРЗИЕВ.

ДОЯРКАШ ДАГАБУВЛ

Дукха ха йоццаш Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 4 йолча шурий товарни фермалардa тӀа чакхъяьлар къоначa хьайбашлeладерий хьалхарча опыта республикански школа хьалхара занити. «Гергача истола» тонахьа гулбелар шоаш леладеча доахангара дукха шура йоаннхаш бола мастераш. Цар дийцар шоай балха опыт, дагабаьлар, шура алсамйоаккхаргйола наькъаш дийцар.

Иштта йоккхача советокхы а шерагӀа дийоеркаш «ЦӀе косынка» яхаи девиз а йолаш республике дӀайоланна яхь. Семинаре къамаьл даьча НГӀАССР юрта боахама министра ваместкела З. Р. Бакаева дийцар республике хьайбаш леладелга мишта дегӀбух. Нагахьа-санна тахан цхьан доаркас 16 — 20 етт лелабой, дӀахо йодача хана цо 100 етт лелабергба. «Доаркa» яха дош ше а дӀадаргда. ХӀанз республике болх беш и шурий йоаккха етт комплекс, укхаза царех машиенаше доахан детта оператораш оал.

Ца хоаш хинна хӀама дац «Путь к коммунизму» яхача колхозах хьалхарча опыта лард в хинна дӀаяьталга. Укх боахама комсомольско-кагирхой ферме болх беш йолча доаркаша хӀара Ӏаттагара 3000 килограмм совгӀа шура йоаккх. ХӀаьта АстамировгӀар Минатеи Аьсетеи хьонхам кхы а лакхагӀа ба — 5000 килограмм. Семинаре къамаьл даьча колхоза председатело Ю. Я. Зиборова белгалдаьккхар хӀана хьайбаш леладечарна хьалхашна латта декхар хӀара Ӏаттагара 4 — 5 эзар килограмм шура йоаккхилга долга. Укх боахаме доахан деттилга, царна хий меладелга, кхо дӀадоаккхилга, дерригa а механизировални да. Хьаьеш латт 1200 бежан леладергдола хӀаьзара механизировани комплекс. Укхаза болх бергболчарех дукхагӀбараш кагирхой ба.

Таханарча дийнахьа республике хьайбаш леладеча къахьегаш 8 эзар гаргга къона боахло ва, цу даькъе 1200 ВЛКСМ член а волаш. Фермашка, хьайбаш кхоабача майдашка, оалхазараш леладеча фабрикашка, комплексашка толамца къахьегаш я 70 совгӀа комсомольско-кагирхой коллектив. ИттлагӀча пятилетке халкъа боахама цу даькъе комсомольски путевкаех болх бе 2000 гаргга кагирхо дӀаьожаваьв. Уж цифраш йоалайар ший доклада тӀа ВЛКСМ обкома секретаря Дзейтов ХӀарона. Цо комсомольско-кагирхой коллективай балха опыт вӀашагӀтехар, шо долчa беса дийцар тахан хьайбаш леладеча латташ дола гӀулакх. Шерра социалистически яхь а йоарнаш хьайбаш леладеча хьинаре къахьегаш ба кагирхой Шелковской, Назрановски, Урус-Мартановски, Сунженски районашка. Республике шерра йовзаш я Грознески района В. И. Ленина цӀерагӀча колхоза доаркай комсомольско-кагирхой коллектив. Пятилетка дӀь шера шура яьккхара план цар кхоачашъяьй 1979 шера цхьоалагӀа ноябрь хьатӀакхоачаш. «Грозненский молочный» яхача совхоза шоллагӀча отделене кагирхой коллективи кулгалхочо Шамиева Асмарта хӀара Ӏаттагара 4460 килограмм шура яьнкхай. «ЦӀе косынка» яхача республикански конкурсе дакъа лоацаш хиннача Наурски района «Россия» яхача колхозерчa доаркас Кесирова Наабарата ший кхо шера план кховачашъяьй 1979 шера 15 декабре. Сийлахь йоккха Октябрьски социалистически революце 63 шу дузаш иттлагӀча пятилетка планаш кхоачашье тӀахьехаш бола Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза хьайбаш леладерий болам хьалльацаб республикерча 36 комсомольско-кагирхой коллективаша.

Белгаза толамаш а доахаш хьайбаш леладераша хьинаре къахьийга дале а, къонача доаркаша болх беча хӀанз а дукха кховчамбоацараш да. Тахан республике болх беча 100 къонача доаркас социалистически декхараш мettел планаш заданеш а кховачашъяц. Практико хьахьокх хӀара шера комсомольски путевкаех фермашка болх бе воагӀа 500 эӀамига саги йоӀи из болх бара вӀалла кийчбенна боацилга. Цхьабарашта хет саг юрта Ӏо а ваь цигача хьалххийна вале, цу гӀулакха тоъам ба аьнна. Из гӀалат да. Къона бараш хьайбаш леладе Ӏомабе беза школе, цул тӀехьагӀа профессионально-техническийн училищашка, къахьегама коллективашка.

Фу бахьан да цхьан ферме болх беш болча доаркай тайп-тайнара хьонхамаш долга? Из хаттар шийна хьалхашна оттадеш йий комсомольски организаци? Хадакхета а, массанахьа йоакхо яц цу гӀулакха. Укх шера Ӏай «Комсомольское племя» яхача газета тӀа кепатехадар Шелковской района йовзаш йолча доаркай Ибрагимова Лидай письмо. Цо цу тӀа дувцар доахангара кӀезига шура яьккхара бахьан доаркашца шоай балха тӀа е йоагӀаш йола йоакхо ца елга мара кхы хӀама дац, яхаш. ХӀаьта комсомольски активистаьа, боахама кулгалхоша бе йоагӀа нах бац цу гӀулакха.

Цу письмо тӀа дувцар хьа а лаьца. Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозерча доаркас Даурбекова Зинас белгалдоакар производство вӀаштӀехьаккха еза чар де доагӀар ца делга. Иштта ферме болх беш йола хӀара доарки, беша Ӏуно, механизаторо тӀа-тӀа динагӀа къахьегардолаш микроклимат хьаиц коллективашка Уж дошаш теркал ца деш дут комсомола комитеташа а ВЛКСМ райкомаша а.

Уж проблемий дешаш дувцар семинаре къамаьл даьча къонача доаркаша Астамирова Аьсета (Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз), Кушиева Совдата (Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» яха совхоз), Инуриева Курмане (Ножай-Юртовски района А. Шериповa цӀерагӀа колхоз), кхычар.

Шоай болх дукха бозаш хьинаре къахьегаш бола доаркаш кӀеанта бац Гудермески, Шалински, Урус-Мартановски, Надтеречни районашка. Хатта, дувца дукха хӀама долаш бар уж. Бакъда, семинаре бахна шоай коллегашца вӀашагӀкхета вӀаштӀехьдалаьзар цар. Цу гӀулакха бехке ба цӀераш яхача райкомий хьалхара секретараш И. Лачинов, Т. Ватаев, А. Джукаев, А. Хусиханов. ХӀаьта, къонача хьайбаш леладерашна беча балха юкъе къаьстта дукха кховчамбоацараш долаш районаш а я уж.

Занятий чакхъяьлар хьалхарча опыта республикански школе профессиональни говзала конкурс а хулаш. Укхаза кота лоацахьаккхар Кашатырова Заринас (Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз), Джанаралиева Зурас, Хамзатова Аьсета (Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз).

Ш. КАГИРОВ.

Оаха яздаьчун лерагӀа

Укх шера 22-ча мае «Хьехьжац...» яхаш «Сердало» газета тӀа кепатехача рейда жоп луш Назрановски района юрта боахама управлене начальника С. Сагова ер хоам бу:

— Рейда тӀа дийца кховчамбоацараш нийсдалийта хинника бакъда. «Маяк» яхача совхозе балансагӀа нийс ядат чуваш йола комбайн я. Уж тоас йолаьяр совхка декабрь бетта, хӀаьта укх шера март бетта дукха хӀама ца эшаш тоаь я аьхар. Цхьабакъда, мел дика тоаьй тахкар дукха комбайнашка болх байтача дукха кховчамбоацараш гучадаьнар. Уж лоацкача хана дӀадаха декхарийла, бир совхоза кулгӀахой. Цхьабакъда, оаха аьнар ший ханнахьа ца дарал совгӀа, тахкар дукха комбайнашка болх байтара тӀаоттадаь хинна тӀехкарешн эӀанараш Ӏоьхалдар тӀера. Уж оатхалаш талхаргйоацаш кхыметтела машиний даьтта хьекхадацар. Из бахьан долаш эӀанараш, буц хедаеш йола аппарат, кхыйола оатхалаш мукхийар.

Рейда тӀа белгалдаьхай кховчамбоацараш дийцар совхоза совещане. Товлаза йиса комбайнаш тоа а ею, нийсдалийта гӀалаташ дӀадаха кходи ха елар совхоза кулгалхошта. Аьнар мел дика кхоачашдаьд хьожергда тхо укх деношка.

Заказчикий дагара ба

Веррига а 18 болхло мара вац тха цехе. Йоккха еце а шийна хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш хьайоагӀа «Чечингтрикотажбыт» объединене МагӀалбикерча пазата хӀамаш еча цеха тха коллектив.

ТӀехдиккача хьонхамашца чакхдаьккхад оаха дӀадаха шу. 52 эзар сома маьха бахача наха эша тайп-тайпара барзкъаш арахийцад цехо. 15 эзар сома маьха дараш вӀалагӀа лаьрхӀа хиннарел дукхагӀа а долаш.

Соахка ноябре кхоачашдаьд тха цехо ерриттача иттлагӀча пятилетка декхараш. Пхе шера декхарел тӀех хьаьй 10 эзар сома мах бола пазата хӀамаш.

Толамца кхоачашду оаха укх шерарa декхараш а. Хьалхарча биъ бетта 16000 сома мах болчу тайп-тайпара пазата хӀамаш хьаьй тха болхлоша.

ДӀадаха шу чакхдалале эргаянкха а шеръе а лаьрхӀадар тха цех керда гӀйола станокаш а оттаеш. Тахханалца царех дӀаоттаяь болх бераш пхаь мара яц, вешта аьлча лаьрхӀа хинарех ахаш мара хилац уж. Соахка августе дӀаболабаьб цех эргайккхара болх. ПланагӀа лаьрхӀа йоаа еррига керда станокаш дӀаоттаяь ьыча наха Ӏалаьмате чӀоагӀа хоатташ йола трикотажни хӀамаш дукха дукхагӀа арахеца торйаш хургъя тха цеха.

Дукха болх чакхбаьккхаб цехе керда производство кираерзаеш. цунна эша болхлой кийтбеш. ДукхагӀча даькъе вайнахьа мехкарех 12 трикотажница кийчъяьй оаха. ХӀанзлехьа тхоай цехе. ХӀанз кхы пхенисна из говзал Ӏомаеш а да тхо.

Из жархӀаме болх чакхбаьккхача керттера дакъа дӀахьош ба цехе хьехамаш бола пазата хӀамаш ю говзал йиза дика карарзаь, биззa шоай гӀулакха магӀаш бола Балуева Хадишат, Котикова Фердовс, Нальгиева Роза, Бражниченко Вера. Шоай балха декхараш тӀехдика кхоачашдеши къонайбараштa керда говзал карарзаe новкъостал деши хьабоагӀа уж массе а хана.

Шоай хьехамаш тӀехьа ва буташ, цахаддаш балха декхараш тӀехкхоачашдеш ба тха къонагӀбола болхлой а. Царна юкъе ба Картоева Райкхан, Тимиева Сахрат, Пешхоева Зарета, Султыгова Марем, Корригова ПатӀамат, Цокиева Аминат, Галаева Хадишат, кхыбараш.

Иштта балха хьонхамашца дезду тха цеха коллективо яйгача промышленносте болхлой Ди. Цох оаха тхоай цӀей а лоархӀаш бахаза наха эша гӀулакх дара, кхы а дикагӀча балха хьонхамашца иттлагӀа пятилетка йистейовла шу белгалдаккхара хьинар кхо ца деш къахьета лаьрхӀа ба тха цехера болхлой.

I. МЕРЖОЕВ,
«Чечингтрикотажбыт» объединене МагӀалбикерча трикотажни цеха заведующи.

Доазол дехьара

ДегӀадоагӀа Советски Союзан Кипр Республикален юкъера торгови букъамаш.

«Ефстафиос Кирьяку» яха кипрски фирма толаме цхьаьна гӀулакхаш леладеш я СССР арахьарча торговле организацешца. ХӀанз цу компание тикашка бӀаргго йиш я тайп-тайпарча маркех йола советски автомобилаш. Къаьстта чӀоаба наприотаца къердаш я легковой автомобилаш.

СУРТА ТӀА: Никозе «Ефстафиос Кирьяку» яхача фирма зале хьахьокхаш йола советски легковой автомобилаш.

А. САВИНА сурт. ТАСС фотохроника.

Социализма мехкашка

ЧЕХОСЛОВАЦКИ ЮРТАРА КЕРДА ВАХАР

Кооперативаш госхозаш Чехословаке вӀашагӀйоккха йолаенной шоазтиъалагӀа — шоаткъа иттагӀа дола шераш долалуча хана. Социализм еттача шерашка юрта боахам тоалуш хувцабеннаб. Нагахьа санна 1936 шера цхьан ахархочо ветъ сага тоъаргйолаш кхачан продукташ хьалкхесий хинна яле, хӀанз пхийтта сага тоъал арахец. ХӀанзарча техникаца Ӏалашъяь йолча йоккха кооперативни госхозаш республике юртбоахама продукци арахецача тахан керттера производителаш я.

— Хьалха Ӏурра денз сарралца букъ сеттабеш воалла ахархо цхьаннха дика а хьалах кӀалхара воалалуш вацар — массаза а помещика е кулака декхар доаллаш хулар из. Таханарча социалистически юртара вахар вӀалла тара а дац хьалха хинначоа, — дувц Стефан Мужика, «Пухов» яхача чехословацко-советска доттагӀалли цӀерагӀча юртбоахама кооператива председатела.

Дукхаь отрасленаш йолча укх боахаме болх беш ва пхи ахи эзар саг. Кооперативе диъ эзар доккха хьайба, йиъ эзарнел совгӀа хьакха, шийни ахи эзар устагӀа да.

ХӀара шера боахама къахьегамхоша пачхахьалкхенга нохк пхи миллион литр шура, шийни ахи эзар кхин гаргга дулх, тхьаь итт миллион фуъ. Пхи эзар гектарa тӀа дӀадув кӀа, мукх, кортолаш, доаньара баьцаш. ДӀадувча кӀих дукхагӀа дар советски фух да — «Мироновская», «Ильичевка», хӀара гектара тӀара 48—50 центнер кӀа, 31—38 центнер мукх чуэ.

Уж толамаш шийшегӀа даьнна дац, кооператива кхачи Ӏаьржа лаьтта а долаш, цӏаьрача моттиге далац. ДӀа-са мел хьежача доамеи дацел моттиг я. Хьаьна дозичча укхаларча лаьтташка дукха удобренеш тувса езаш хул.

«Пухов» кхоеттикъа итт грузовик, пхи бульдозер, кхо кран, кхо экскаватор, дукха комбайнаш, тракторaш я. Царна юкъе я советски «Нива», «Беларусаш».

— ХӀана ахархочун эттара дикагӀа йолча техника тӀа болх бе безам ба, — йоах Стефан Мужика. — ХӀаьта сона а дагайоаш дукха ха яц дукъ дӀаоаш бола шо совр мара ца хиннa. ХӀара шера республике техника тӀа-тӀа дукхагӀа хул. Ераш я цифраш, 1960 шера мехкарча еррига кооперативашка 5.073 комбайн мара яцар, хӀаьта 1978 шера уж хилар 18.713.

Социализм еттача шерашка къахьегам хувцабенна а ца Ӏеш, ахархой вахар, быт хувцаденнай.

— Тха кооперативи болх лей, — йоах председатель, — канализаци, хий, газ, электричество кхачадола кхоачашдаш долча цӀенойка дац. ХӀаьта шийна цӀеной хьалде безам болчоа оаха участок, гӀишлон материалаш, эша ахча лу.

Юрта бахал нах наст-наста Чехословаке гӀолла а доазол дехьа а экскурсешка бахха, театрашка ух, шоай библиотекаш я. Ше ма дарра аьлча, юртара вахар городечул дукха башхало йолаш дац. Балха специфика ца лаьрхӀача.

Председателага шийх лаьца дувцилга лехa ая.

— Са кхел республике балхачи жӀарши балгм вагьа яр сайнe я, — йоах цо. Бахара торо геттаре цо йолча къечча ахархой дезале ваьв со. Буржуазни строй йолча чача хальха школе деша ваьгӀа, юртбоахама институт яьккхай социализм эттачул тӀехьагӀа. ХӀанз председатель ва.

Ши бер да са. ВоӀ а юртбоахама институт а яьнкхa тха кооперативе болх беш ва. ЙоӀ хӀанз медицински институте деша яьгӀа. Дукха ха йоццаш студенчески гӀишлон отрядаца Тульски областе яха хиннай, доттагӀлелаш бувзамаш леладу цунна тха мехкo. Щекински районерча, «Новая жизнь» яхача колхозе болх беш хиннай. Дикаьна дага латтаргба цунна шун мохк, советски нах.

...Са довш латтар кооперативаш складски помещенеш йолча тхо дӀакхаьчача хана.

— ХӀара укх тайпарча складага, — йоах Стефана, — пайн ахa миллион крон (150 эзар сом) дӀададар тха. бакъда, «складий» проблема тӀера яьнкай тхона. Дерригa а дика, дукхагӀча хана таьрхӀа хьадаьд. Коартолаш, масала, лаьрххӀа хьалаьлча клеткашка лоаттаю. Миччa хана уж дӀатӀайотта автокара тӀа болх беш вола цхьа саг кийча тоъам болаш да.

Дукха ха йоццаш боахаме столоци хьаттъяй. Укхаза Ӏуйренна а делкъийна а хӀама дае йиш я. Делкъийна дуача хӀамага, масала, дӀалодар бархӀ крон (80 копек) мара дац, хӀаьта царех кхо крона кооперативо а лу. Хьуваьнча чуэдача хана столовье хӀама дуаш 1200 саг хул.

Шоай боахамах а къоастаеш йолча проблемах а лаьца кхы а дукха дийцар сона Стефи Мужика. Цифраш юйцар, дустар, хургдолчун планаш уйттайора. ХӀаьта пул дешашта кхоане тесаме хургйолаш а дар.

О. СПИРИН, АПН соб. корр.

Братислава

СУРТАШ ТӀА: 1. Белфасте хиннача митинге дакъа лоацаш бараш чӀоагӀа духьал ба Ольстера хьакъехьа консервативни правительства лелаеча экономически политикана.

2. Иштта да 60 эзар гаргга цӀенош доладаь е толхадаь йолча Бельфастера дукха цӀенош.

А. ШАЛЬНЕВА суртал. ТАСС фотохроника.

СОНГЕАРА ХЬАЖКӀАШИ КВАМСИСИРА БОАМБИИ

Укхаза хӀинз а яг хьу санна латтана хьажкӀаш, боамбе кӀай кӀорилгаш а яц сийлхача баьца юкъе гуш. Эзараш гектараш долчe цӀоча бесарча хьаьнача лаьтта я листа лакха буц, баркъах хьалет баӀаш. Амма Танзане ВӀашагӀкхиттача Республике СССР гӀонца хьалбергбола шиъ пачхахьалкхен боахам хьаблрах йола решани тӀаийнай.

Юрта боахама даькъе Советски Союзон Танзане ВӀашагӀкхиттача Республикаи (ОРТ) цхьаьна гӀулакхаш леладарах йола соглашени тӀаийцаяр кхо шу хьалха советски партийно - правительственни делегаци ОРТ хиннача хьий. 1977 шера март бетта вулгаш ядаьд танзанийски оагӀонца доккха кредит цецилга а юкъе доагӀача цу хьакъехьа цхьан гӀулакхаш леладарах долча протокола.

Цун доккхаче даькъах хьажкӀийн боамбен боахамаш хьадара пайда эцарах йола решени цхьа бахьан доацаш тӀаийцайц: дуккхача кхыча африкански мехкашта а санна, цу мехка юрта боахама керттердар да продовольственни потенциал алсамъяккхар, мехко чудоагӀача валюта доккха дакъа луш йолча экспортни юртбоахама культура производства торонаш совъяххар.

ХӀанз укх сахьате чакхдаьннад госхозаш хьаяра балхий хьалхара дакъа — проектно - тохкамий балхаш. Лаьттан тӀера тӀоа машташ хьожаб, топографически съемкаш яьй, даьӀад дукхача шерашка хинна климатически хьалаш: оевдкай, температура, фецарча тӀоадала боарам. Хьахургдолча боахамий эффективности расчет яьй. ХьажкӀаш кхею Госхоз хургйолча Сангеа яхача районе кӀийлен дакиесна хьежаб, проектировано задане хьакъехьа заказчикаце дагабаьннаб. Кастта кхоачаргда советски проектировщикашка Квамсисо хургйолча боамбе госхоза хьакъехьара даншеш а.

Сонгеаи Квамсиси дакха лаьрхӀа боахамаш дукхачa хӀамашка диллача СССР совхозашта тара хургда. Центральни ков дакъа хургда. Цу чу хьалдо лаьрхӀад балхахошта дола цӀенош, юххьенцара школи, медицински пункт, клуб. Госхозаш хьалъяра балхаш вӀаштӀехьдаха гӀо дара СССР гӀишлош ара гӀулакха бола консультанташ, агрономаш боахийтаргба Танзане. ВоагӀаргба шига советски техника специалисташ, хӀана аьлча госхозаш советски тракторашцен кхыча юрта боахама машинашцен Ӏалашъе лаьрхӀа да.

— Тха проекто, — аьлар Танзане болх баьча СССР юрта боахама Министерства специалистех цхьаьне Курж, ских Николайя, — чулоац еррига дукха къахьегам чулоацача процессашта, боамби кхебара еррига операцешта максимально механизаци елга. Вай техникаца болх бергбола танзанийски персонал цига кийчъяьй. Бакъда, тарлуш да госхозий хила безаш болча механизаторех цхьабараш профессионально-технически кийчо яра СССР хьожабар.

Оаха лерхӀ советски техника, технологи, удобренеш, гербицидаш тохаргйола опытни кхаш вӀаштӀехьдаха.

Боамбе боахама дӀалоацаргъя йиъ эзар гектар йола майда. Танзанена цу боарамагӀара боамбе плантаци керда хӀама да. Хетаргахьа, хьалха ца хиннача тайпара хургда укхаза хьункъан чуэцара балхаш а. Оаха еча расчетех, госхозаша чукъахьа беза гектара тӀара 20 центнерал кӀезигагӀа боацаш боамби.

В. ФЕДОРОВИЧ, АПН соб. корр.

Дар-эс — Салам.

КОМПОЗИТОР— ТIЕМА ВЕТЕРАН

Афанасьев Леонида ший произведенеш лоьхача хана цун чIоагIача, рояла лакашта атта ЮтIадетталуча пIелгашта бIарахьежа дог доагIа... Цхьан хана, бирсача тIема шерашка, уж чIоагIа кулгаш бIубенна укхарча тIема машина штурвал тоIIаьь бе а елла эскадрильяна керте а волаш самолет лийхка ла... Самолет Iохоаьньчул тIехьагIа цу кулгаша бе боллар походни аккордеон, хIаьта аэродромни землянке ший новкъостий дог дIоахдеш лохкар музыка...

Ийтта ордени медали — цар тешал ду летчика-штурмовика капитана Афанасьев Леонида сийлахьча тIема наькъа.

Эскарера мукъаваьнначул тIехьагIа хала човаш хиннa из хиларах самолет лехка лорашa бекъо яланзар цунна. Летчик хиннар Алма-Атински консерваторе студент хилар. ТIатоIIа деша волавеннача хана цкъа сийна дукхаза госпиталашка дарба дейташ дешар юкъагIа даха дийзар цун. ХIаьта а дукха ха йоацаш пилот хинначо толаме чакхъяьккхар профессора Е. Брусиловске композице классагIа консерватори. Юххера а дипломни болх — «Оркестрцарча чIондарга концерт» оттадир цо Московски консерваторе Йоккхача зале. Цига лидувгIаш хиннарашта, царна юкъе дIи хеда бола композитораш а болаш, къаьгга гуш дар селхан студент хиннар профессиональни музыкант хинна ца Iеш, из ништта йоккха талант йола композитор а волга. Музыкальни общественностo бокъта мах бир къоначча композитора произведене — цун тIема совгIаташта IотIакхийтар творчества совгIат — СССР Пачхьалкхен преме лауреата медаль.

Хьалха авиатор хиннар цу боккхача толамо сонта ваьккханзар. Арама Хачатуряна классе аспирантуре деша эттар из, юха а болабелар болх, болх, болх...

Композитора яздьй симфонически эстрадни оркестраша йола произведенеш, «Калифорнийски сувенир» яха памфлетоперетта, дуккхача театральни постановкаштен шовзткъе итт совгIа долча фильмаштен йола музыка. Царна юкъе да «Память сердца», «Евдокия», «Хоккеисты», «Неподсуден», «Морской характер», «Это было в разведке», «Взорванный ад», «Прыжок на заре», «Ты увидишь небо», «Голубые молнии», «Тени исчезают в полдень», ишта кхы дIехо. Ший композиторски балхах Л. В. Афанасьевна еннай Къахьетама ЦIеча Байракха орден, цунна еннай РСФСР искусствай заслуженни деятель яха цIи.

СУРТА ТIА: композитор Афанасьев Леонид.

В. САВОСТЬЯНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

БАХАЧА НАЬХА ХАТТАРА ЖОП ЛУШ

Сберегательни кассашка ахча уллача нахa хетт: «Фу я сберегательни кассана цхьара телен дуккхача хана хьаьрхIа телен поручени?».

Сберегательни кассе ахча уллача саго цкъара с дуккхача хана лаьркIа еннача поручених ахча кара дIатела ца дезаш Iодилла уллача ахчана тIера Iо а доаккхаш квартирагIа, электроэнергегIа, газагIа, телефонагIа, берий учрежденешка бераш леладарагIа, страховнагIа, налогагIа, кхыча хIамагIа доагIар, чуIе цIенош хьалдеча кооперативашка, чуIеча цIеношка газ чуйиллийтара квартира тоалйтара тела взоcаш. 200 сомал тIех мах болча промышленни товарах торгови организацена из ийцачунгара довгIар дIател сберегательни кассана.

Лакхехьа хьоахадаь моллагIа гIулакх де аьле цкъара поручени сберегательни кассана кассе Iодилла ахча уллачо лу ши экземпляр а йолаш лаьрхIача бланка тIа (форма № 187) дIа а яьзи.

Сберегательни кассе дIаэц ишта ахча кара дIадала ца дезаш мел эшаш дола дехараш тIадолаш расчет е а ахча дIадахьийта а аьлла хьачуенна заявлени.

Цкъара луш йола поручени саго ше сберкассе дIачуида, кхыча сагага хьаийта, почтаца йита а йиш йолаш я.

Цкъара енна поручени сберегательни кассе из хьанхаьчача дийнахье а кхоачашъю.

Бахача нахь кара ахча дIатела ца дезаш расчеташ йитара дуккхача хана лаьрхIа сберегательни кассана луш йола поручени нахь аьттув болаш хIама да. Цу поручене гIа сберкасса хан-хинюIаьа дахьийта дезача дIадохьийт ахча. Уж операцеш яйтаро Iодилла кассе ахча уллачо форма № 190 йолча бланка тIа язъю поручени. Цу тIа белгалъьча хана счета тIара дIа а доадеш ахча дахьийта дезача дIадохьийт.

Кара ахча дIадала ца дезаш расчеташ еш хилча поручениeца цхьана сберегательни книжка дIахьокха эшац. Книжка тIа белгало цун дахьа ловча хана ергья.

Цу тайпара операцеш сберегательни кассе гIолла еш хилча ха геттара кIезига йов. ДIахо йодача хана цу тайпара къахьетамхошта гIулакх делга дIахо доаржаде доагIа.

Пайда эца кара ахча дIачутела ца дезаш расчеташ яра гIулакхах!

В. ЕВРЕИНОВ,
Нохч-ГIалгIай Гострудсберкассай управлене вовкхагIвола инспектор.

Туьристий наькъаш

СапаргIата салоIаргда

Нохч-ГIалгIайчера бIаь совгIа къахьегамхо вахав укх деношка Болгаре, Югославе, Венгре туристически путевках салаIа.

Хьалхарча маршрутах бахараш хьоашалгIа баха хургба Болгарерча Велико-Тырново, Казанлык, Габрово, Дряново, Плевен, София яхача городашка. Цул тIехьагIа уж салоIаш хургба «Мальхa берд» яхача курорте. Цига доаккхаргдолча 18 дийнахьа вай мехкахой йиш хургья цIи хеза йола хоза моттигаш, къаьнара архитектурин памятникаш довза. ГIоргба Поморие. Бургас яхача городашка, хьожаргба советски эскархошта оттадаьча Бургасски памятникага, сакъердаргда форда парке.

ХIаьта цу хана ийс дийнахьа «Албена» яхача курорте, Болгаре дукхача городашка баха са а къердаш, сапаргIата салоIаш хургья вай туристий кхы цхьаькха группа. Цул тIехьагIа из группа бархI дийнахьа сакъердаш хургья Югославерна Сербе къаьнарча столице город Крагуевце. Йовзаргья цигара цIи хеза йола «Шумарице» яха парк. Сакъердаргда кхыча городашка, хургба Югославе столице Белграде. Хьожаргба дуней тIарча шоллагIа тIеми тIа байна югославаша дIабехка боахкача «Калемегдан» яхача крепостага. Белград мукъайоаккхаш байнараш дIабехка боаьхача мемориальни памятникашка. Цу группе ба Нохч-ГIалгIайчера гIишлонхой, машинашьакхой.

Грознера дIахьа йола кхоагIа группа Венгерски Халкъа Республика городашка салоIаш хургья. Цар сакъердаргда Эгер, Шопрон, Кесег, Добрецен. Будапешт кхачача Геллерт яхача лам тIа дIабехна боахкаш советий бIухой монументаш хьажа гIоргба.

Т. АЛМАЗОВА.

МАЦА КХОАЧАШДЕРГДА ДЕКХАРАШ?

«ВЛКСМ ЦК «ТIоарска бургаш» яхача клуба совгIат дакъхарах йола къонача футболистий Еррийсоюзни финальни яхьаш Грозный городе чакхъяхарах» болча КПСС Нохч-ГIалгIай обкома соцамо дIадехар кховчаш в деш, партийни, комсомольски организаш, цхьайолча министерствай ведомствай кулгалхоша спортивни гIишлой тоаеш а уж Еррийсоюзни финальни яхьаш чакхъяхара кийчъеш а цхьадола балхаш даьд.

ВЛКСМ областной комитето НГIАССР спорткомитета на цхьана ле дезаш долча балхий перечень отта а яь «Грознефть» объединене, НГIАССР МВД, машинаьнкъа отделене (цун баланса тIа я «Октябрьнефть» НГДУ стадион), «Старогрознефть» НГДУ, «Динамо», «Локомотив» кулгалхошка дIакхьийтай.

Еррийсоюзни финальни яхьашка кийчбалара дош дувцаш НГIАССР спорткомитете масса йолча стадионий директорашца цхьана совещани яьй. Декабрь бетта ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкоме стадионаш хьалъеча а уж тоаеча а новкъостал дара ВЛКСМ обкома секретарь нов. Х. М. Дзейтов керте волаш, итт сагех латта группа вIашагIъеллар. Цо дукхаза рейдаш яьй бIаьстан-ахкан сезоне стадионаш мишта кийчъеннай хьожаш. Комсомола горкома, райкомий секретарашца занятеш хиннай. ВЛКСМ городской райкомашта тIачIоагIъяьй стадионаш. Стадионашта ремонт мишта ю дIахойташ хоам баьб ВЛКСМ Центральни Комитетага.

Бакъда, таханарча дийнахьа стадионашта ремонт елта сатийна хила йиш йолаш лелац. Масала, «Старогрознефть» баланса тIа йолча стадиона (начальник нов. К. И. Иашински, паркома секретарь нов. И. М. Павленков, ВЛКСМ комитета секретарь нов. Н. Писанко) хIанз а ремонт е йолаьяц. ДIа-са хьежача гуш да стадиона довл ца делга. Капитальни ремонт е езаш я электрически освещени, трибунаш, йига атлетически секторaш, наькъилгаш, радиофикаци е езаш я, басар я хьекха кIир тоха еза служебни помещенешта, тоев еза гойтара агитаци. «Старогрознефть» НГДУ, «Грознефть» объединене чуйоагIеча кхыча организацей кулгалхой хIанз а болабеннабац стадиона е лерхIаш хинна реконструкци е. Массехк ди хьалха мара стадиони директор а хьожаваьвац укхаза.

«Октябрьнефть» НГДУ баланса тIа йолча стадиона ремонт ергаьр малав хIанз а хац. «Октябрьнефть» НГДУ кулгалхоша (начальник нов. М. Н. Мальцев, паркома секретарь нов. Р. Д. Голбураев, ВЛКСМ комитета секретарь нов. В. Киселев) Iалашъяьяц эша тIишлой материалаш.

Стадионе душевойш а йолаш, разденалкаш хьалъе, йолчарна ремонт а еш, керда трибунаш хьалъе еза, электроосвещени оттае; карта, стадионе хьачувоаллача ягIача коа наIарашта басар хьакха деза.

БIарча хьанйцача «Грознефть» объединене кулгалхоша (начальник нов. Р. М. Хачатуров, паркома секретарь нов. Н. А. Щербинина, ВЛКСМ комитета секретарь нов. Н. Н. Федюшкин) де доагIа кулгал дац. Стадионашта ремонт яра тIахьожам лоаттабац.

БIаьстан-ахкан сезона стадионаш кийчъяра соцам тIаийцача халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкомо а уж кхоачамбоацараш дIадахара тIагIертта къахьегац.

Къилбаседа-Кавказа машинаьнкъа Грозненски отделени чуйоагIеча «Локомотив» яхача стадиона ремонт яра балхаш а геттара эсала лел. ХIанз а хьалтъаь йийнац душевойш а йолаш, бароъкъа Iодаккха-тIадувхи моттигаш, укхаза болх беш вериге а 5—6 саг мара вац. Отделене кулгалхоша (нн. Л. Н. Нюхало, Ю. П. Титович) хIанз а къовстаьйтай 1970 шера дена довл ца деш латтача трибунашта капитальни ремонт яр, керда ярш хьалъяра дош, кулг тоха дезаш я футбольни арена. Подсобни помещенешта, йига атлетически секторашта, наькъилгашта ремонт е езаш я, дIаоттае еза табло, карта кIир тоха, стадиона радиофикаци е еза.

ВЛКСМ областной комитето, НГIАССР спорткомитето машинаьнкъа Грозненски отделене кулгалхоишка материальни база тоалр дехаш дукхаза дехар даьд. Бакъда, отделене кулгалхоша цхьаьнца бахьанаш а доахаш, тIехьадоах материальни база чIоагIъяра гIулакх.

Стадионашта ремонт яра боагIаш бола тIахьожам лоаттабец ВЛКСМ городской комитето, комсомола районни комитеташа, Нохч-ГIалгIай облсовпрофа, «Труд», «Локомотив» яхача шоай лоIаме йолча спортивни обществаш.

НГIАССР спорткомитето ВЛКСМ областной комитето оттаь ха яр стадионашта ремонт яь январе — 1980 шера 1-гIа июнь. Из ха а чакхъяьннай, бакъда хувцадена дукха хIама дац. Гуш ма хиллара, гIулакх кхы тIехьдаха йиш йолаш дац.

Б. ГАМУРЗИЕВ,
ВЛКСМ областной комитета спортивни оборонно-массови балхи отдела заведующий.

ШЕРЛУ БОЛХЛОЙ МУГIАРАШ

Ший керттера болх кхоачашбар — бака нах хи тIе нек де Iомабар, хи тIа нахь новкъостал де могаргдола специалисташ кийчбар санна, тха школо хьатIайийцад кхы цхьаькха а декхар — халкъа боахама эша специалисташ кийчбар.

Ишттa, соахкара цу чакхдоаллаш школе хьайийллар холодильни установкашта монтаж, ремонти технически гIулакх ду слесараш ялх бетта кийчбу курсаш.

Республика торговле министерствас дика новкъостал дир тхошка из керда гIулакх дIадолдеча, цо гIо дир лаххa болча преподавательни ..., деша пособеш Iалашъе. Цудухьа тха зехьа ца йоаеш болх дIаболадир курсаша.

ХIаьта дукха ха йоацаш экзаменаш дIалуш хилар курсаш чакхъяьхараш. Торговле министерства торговли техника комбината керттера инженер В. С. Зурабов председатель хиннача экзаменаци оннн комиссе лакха мах бир дукхача курсантий говзала. ХIаьта царех шиннена — В. А. Зубрицкенек, В. Е. Авакеляна тIехдина оценка а оттаь 4-гIа разрядаш елар комиссе.

Дика хет курсаш чакхъяьхарех дукагIбараш торгови техника комбината кулгалхоша шоашка болча балха хьехар.

М. ШАМАЕВ,
ОСВОД-а республикански школа директор.

Къона говзанча

Дукха ха ац Шаьла рынорча тха Автуре юртарча сурташ доахача ателье Одиев Вахас болх бу. Дале а Iаннзне а онтархошта ше дикагIча оагIорахьара дIаговзийта мегаьд цунна. Юртахоша безаш йоакх цун цIи.

Вахас доахаш дола суртащ массеза а дика, цIенен цхьаккха сакхат доацаш хул. Цудухьа из волча ух кхыча юртахоиа тахха. Ателье дерригa шиü металье дIадоладе цIенен хоаш я.

Я. ИСРАИЛОВА,
юртара корреспондент.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ МУЗЫКАЛЬНИ УЧИЛИЩА ДIАКХАЙКАДУ

1980 — 1981 дешара шера дийнахьарча отделене деша укх дIачуийбеш хилараx

укх специальностех:

1. **фортепиано.**
2. **Мерз боалла инструменташ** (чIондарг, альт, виолончель, контрабас).
3. **Халкъа инструменташ** (баян, домбра, балалайка, дахчан-пандар, кхыяраш).
4. **Духовой инструменташ** (тромбон, труба, валторна, гобой, кларнет, флейта, кхыяраш).
5. **Хоровой дирижировани.**
6. **Музыка теори.**
7. **Илли алар.**

ДIачуэцаш дIалуш йола экзаменаш хургья 1980 шера 6 июле дена 20 июле кхаччалца.

Фортепиано, мерз боалла инструменташ, хоровой дирижировани, музыка теори, халкъа инструменташ (баяна класс) специальностех деша отташ бараш музыкальни школа боараме дийша хила беза. Дешара ха 4 шу. Заявленеш дIачуийю 1980 шера 1 июне дена 5 июле кхаччалца.

Деша дIаоттара хила деза ер документаш:

директора цIерагIа язъь заявлени, форма 286 йола медицински справка, дийша хилара тешал (подлинник), 4 фотокарточка (3х4 размер йолаш).

Училища адрес: г. Грозный, В. Терешкова-Николаевай ул., 2, тел. 3-36-67, 3-58-93.

1980 ШЕРА 30 ИЮНЕ ГОРОДЕ ПАВЛОДАРЕ ХУРГЬЯ 1966 ШЕРА АРАХИЙЦАЧА ЧУРЧА КХАЖ БОАГIАШ ЙОЛЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН 3-процентни ЗАЕМА 112 ТИРАЖ.

Тираже ловзаергья 5000, 2500, 1000, 500, 100, 40 сома хьакха кхажаман доагIаргдола облигацеш.

3-процентни Паччахьалкхен заема облигацеш нар гIетта йохкаш а дIаэцаш а я республика еррига сберегательни кассашка.

Гострудсберкассай Нохч-ГIалгIай республикански управлени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуйрIйнара гимнастика.
9.05 — «Мичад ша, зурмашчаш!».
9.35 — Р. Щедрин. «Анна Каренина» яха балет. СССР Паччахьалкхен академически. Доккхача театра спектакль. Йистехьача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «СибрагIен ГаьнарчамалхбоалегIолла». Кинопрограмма.
15.35 — «А. Фета лирика».
16.25 — «Петька оаймави моала» яха берашта дола художественни фильм.
17.30 — Илаеш доах Еррийсоюзни а Дунен халкъашта юкъерча а конкурсий лауреат Горелоске.
18.00 — «Iилмни вахар».
18.30 — «Сямукъаза потаж».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Барттабйна хелал» — цхьаьна яха музыкальни программа.
19.30 — «Къахьегама сийлен хьалхалаттараш». Передаче дахьа дувцаш ба Оренбургски областа Сорочински района колхозий председателаш В. В. Еги а А. Н. Лежнев а.
19.50 — «Кlайча гIургIажашта гергаш ма детта» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Композитор Борис Чайковский» яхача фильма-концерта премьера. Йистехьача — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.15 — «Дикаш тайп-тайпара за бакъда чуловцам цаI ба». Кинопередача.
17.45 — Киножурнал.
17.55 — «Телехьажархочо хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду...».
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
18.45 — Объективо бехк бу.
19.00 — Йайгача атлетикех йола дунен халкъашта юкъера кхь. Ленина цIерагIа Центральни стадиона трансляци. Перерыве — «Бийса дахкъала хийза шун, бераш!».
20.50 — Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Г. Жигалова концерт (гармони).
21.40 — Доалоа дехьарча фильма экран. «Дарана» яха художественни фильм (Румыни).

13 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуйрIйнара гимнастика.
9.05 — Мультфильмий программа.
9.35 — «Кlайча гIургIажашта гергаш ма детта» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара сери.
10.45 — Концерт. Йистехьача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Республика надорелаша» яхача а «Тха урица цIей» яхача а документальни фильмий программа.
15.30 — Филиппиний Республика къаман йазача денга — Корт мукъален Дейга. «Баянихан» яхача къаман балета концерт.
16.00 — А. Твардовский. «Поэмаш». ДIаеш артиста В. Золотухина.
16.30 — «Шахматни школа». Телехьажархой кисамашта долай мотаж.
17.00 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал.
17.45 — «Наькъа юкъера цIа» яха БАМ-а гIишлонхой хьакъехьара документальни фильм.
18.35 — «Дерриги хар лов». Киножурнал.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Ха» яхача кхочта программа.
19.35 — ДIалоаж РСФСР заслуженни артиста А. Данилова (балалайка).
19.35 — «Кlайча гIургIажашта гергаш ма детта» яхача телевизионни художественни фильм премьера. ШоллагIа серк.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Эрмитаж». Итальянски искусств.
22.05 — «Тахан дунен тIа».
22.20 — Оперетта артистий концерт.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Вай хоржаш дола хьакъам».
18.35 — ГIалгIай поэзецара патриотизм (гIалгIай меттала).
18.55 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
19.15 — Киножурнал.
19.25 — «Сомий беша ахкан сонIатамо». Хьалха хьабоалача сомий дукхагIа терро с.
19.35 — «Бийса дахкъала хийза шун, бераш!».
20.20 — «Патриот» (нохчий меттала).
20.55 — Д. Шостакович. ШийттагIа симфони.
21.40 — «Маlача наькъ» яха художественни фильм.

РАДИО

12 ИЮНЬ

6.40 — «Юрт: гIулакхаш а дехараш а» (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Керда илли доладийтаргда (гIалгIай меттала).
8.40 — «Барттайначa дезаре» (нохчий меттала).
9.15 — «ДоаттагIахо хийна дахa а болабе а гIоду» (нохчий меттала).
9.30 — I. Шахбулатов. Фортепианона дола бераш альбом (эрсий меттала).
9.45 — «Пятилетка ударникаш». «Нефтехимзаводчасть» яхача Грозненски заводера передача (нохчий меттала).
17.10 — Передачай программах хоаттамах бола хоама (эрсий меттала).
17.11 — Радиоладувгархой заявках доза концерт (эрсий меттала).
17.35 — Керда хьалхаьхка ... «ЦIена доша». Беседа (гIалгIай меттала).
17.50 — «Ден тIемалой» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.10 — «Дета хьехамагIа» (гIалгIай меттала).

13 ИЮНЬ

6.40 — «Юртара IуйрE» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Советски нахари» яха радиожурнал (эрсий меттала).
8.45 — Беламе илли халкара ... (нохчий меттала).
9.15 — Малтобехр мехкдаьттахой болча (гIалгIай меттала). Очерк (нохчий меттала).
9.45 — «ДоттагIий пазаш» (эрсий меттала).
9.50 — «Тьамка ...».
17.10 — Передачай программах хоаттамах бола хоама (эрсий меттала).
17.11 — Пхе сахьт гIулакх ... (гIалгIай меттала).
17.26 — «Болхлой вичар» яха радиогазета (нохчий меттала).
17.46 — Халкъа эшараш (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

Тахан республике гIолле Грознеи хушшаш моржан а йолаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьохаш хилен фегара температура республике 24 — 29, Грозне 28—32 градус йоаха хилен тарлу.

Кхоана хушшаш моржан а йолаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьохаш хилен фегара температура бийсанна 13 — 17, дийнахьа 25—30 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Л. Н. ТОЛСТОЙ ЦIЕРАГIЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ПАЧЧАХЬАЛКХЕН УНИВЕРСИТЕТО ДIАХОЙТ 1980/81 ДЕШАРА ШЕРА СТУДЕНТАШ ДIАЭЦИЛГА.

СТАЦИОНАРНИ ОТДЕЛЕНЕ ДЕША ДIАИЙБУ УКХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕХ:

эрсий мотти литературех; эрсий мотти литературех, нохчий мотти литературех; эрсий мотти литературех, гIалгIай мотти литературех; романо-германски меттаца литературех (немций, английски, французски); **истори, физика, биологи, хими, географи, математика.**

ДЕШАШ ЯККХА ЕЗА ХА — 5 ШУ.

«Бухгалтерский учет» яхача специальностах:
а) промышленностера бухгалтерски учет; б) юрта боахамера бухгалтерски учет; физически кхетам балар.

ДЕШАШ ЯККХА ЕЗА ХА — 4 ШУ.

Деша дIаоттара экзаменаш юкъерча школа боараме укх предметашта хул:

«Эрсий мотти литературех» яха специальность — эрсий меттан литературанех (яздеш а дувцаш а); СССР истори (дувцаш), кхыча мехкий меттаж (дувцаш);

«Эрсий мотти литературех, нохчий мотти литературех» яха специальность — нохчий меттан литературанех (яздеш а дувцаш а), эрсий меттан литературанех (яздеш), СССР истори (дувцаш);

«Романо-германски филологи» яха специальность ше хьахержача метта, эрсий меттан литературанех (яздеш а дувцаш а);

«Истори» яха специальность — СССР истори (дувцаш), эрсий меттан литературанех (яздеш а дувцаш а), кхыча мехкий метта (дувцаш);

«Математика» яха специальность — математика (яздеш а дувцаш а), физика (дувцаш), эрсий меттан литературанех (яздеш);

«Физика» яха специальность — физика (дувцаш), математика (яздеш а дувцаш а), эрсий меттан литературанех (яздеш);

«Биологи» яха специальность — биологи (дувцаш), хими (дувцаш), математика (дувцаш), эрсий меттан литературанех (яздеш);

«Географи» яха специальность — географи (дувцаш), СССР истори (дувцаш), математика (дувцаш), эрсий меттан литературанех (яздеш);

«Бухгалтерский учет» яха специальность — эрсий меттан литературанех (яздеш), математика (яздеш), СССР истори (дувцаш), географи (дувцаш);

«Физически кхетам балар» яха специальность — эрсий меттан литературанех (яздеш), биологи (дувцаш), хими (дувцаш), специальностагIа (нек дар, спортивни гимнастика, яйга атлетика).

ДЕША ДIАЭЦАРА ПОРЯДОК:

Заявленеш дIаийю 20 июне дена 31 июлага кхаччалца.

Деша дIачуэцара экзаменаш — 1-ча августе дена 20 августе кхаччалца.

Заявленеш дIачуяху университета ректора цIерагIа (дIаязъю цига). Заявленеца хила деза ер документаш:

1. Юкъера дешар дийша валара документ (подлинник).
2. Вузе деша дIаоттара йола предприятей е учреждений кулгалхоша, общественни организацеш кулгаш а яздь тешал деш йола характеристика.
3. Предприяте е учреждене администраце печать тоIаьь а кулгаш яздь а долча къахьегама книжка тIара хьанийна йоазув (балха болчарна).
4. Медицински справка (форма № 286).
5. 5 фотосурт (боарам 3х4).

Шоаш хьанхаьчача хьагойт паспорт, военни билет е приписной тешал (эскаре бига ха тIакхоачачар).

СССР Герзашдарча Низашкара мукъабаьнначарна эскара даькъа командоване енна характеристика эшаш яц.

Студенташа дIаязбу 21 августе дена 25 августе кхаччалца.

Университета адрес: г. Грозный, ул. Шерипова, 32, приемни комисси.

АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦIЕРАГIЧА КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ДЕЛАЕЧА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО БЕТТА ЙОЛА ЛАКХЕРЧА ТЕХНИЧЕСКИ ДЕШАРА ЗАВЕДЕНЕШКА ДЕША БОЛХАРАШТА ЛАЬРХIА ПОДГОТОВИТЕЛЬНИ КУРСАШ ХЬАЕЛЛ

Подготовительни курсашка кийчбу лакхерча дешара заведенешка деша оттара математикахи физикахи экзаменаш дIалургйола дешархой. Химико-технологически специальность Iомаергйолаш деша болхараштa хими а хьех.

Курсашка дIаэц юкъера образовани йола нах.

Занятеш йолалу 1 июле, хIаьта хIара денна, кIирани ди доацаш, 16 сахьти 25 минути яьлча дена 20 сахьати 30 минути яллалца занятеш хул.

Занятеш ю йоккха говзал йолча преподавательаша вузашка деша болхараш дIателача экзамений программаца, цу хана абитуриенташа экзаменашка дукхагIа деш долча гIалаташка терам тIа а бохийташ.

Документаш дIаийду 16 июне дена хIара денна, шоатта ди кIиранди доацаш, 17 сахьат дальча дена 19 сахьат даллалца. № 4-07 йолча кабинете (керда здани).

Деша дIаоттара дIачудала деза:
— оттаьча образецах йола заявлени,
1 фотографи (боарам 3х4).
— дешарах доагIа ахча дIаделла квитанци.

8 сома боарам болаш дешарах доагIа ахча моллагIча почтови отделенера перевод а яь дIадахьийта деза укх адресага: 364056, г. Грозный, Госбанка Нохч-ГIалгIай республикански контора Грозненски мехкдаьтта институтa расчетни счет № 14125.

Курсий адрес: 364002, г. Грозный, Орджоникидзе площадь, 100, Грозненски мехкдаьтта институт.

Цакхетар хатта йиш я укх телефонагIа: 938-146.

Документаш дIаэца оттаьча хана.

1980 ШЕРА ПХЕЗЛАГIА АРАХИЙЦАЧА АХЧАН-ХIАМАН ЛОТЕРЕЯ АРГIАНА ТИРАЖ ХУРГЬЯ ГОРОДЕ КУЙБЫШЕВЕ 1980 ШЕРА 20 — 21 ИЮНЕ.

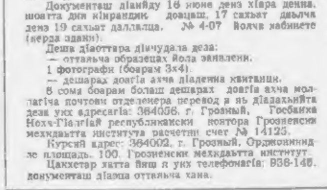

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителя — 9-24-03; бехктохама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспор тех — 9-24-01; юрта боахамах — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00238. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2954.